

Leszek Zugaj

HISTORIA ADMINISTRACJI W GMINIE LASKOWA

LUBLIN 2013

WSTĘP

Historia samorządu w Polsce to nie tylko ostatnie lata. Samorząd wiejski funkcjonował już w czasach średniowiecza. Następnie stopniowo go ograniczano, lecz zawsze mieszkańcy mieli pewne formy samoorganizacji – samorząd gromadzki. Funkcjonował do końca istnienia Rzeczypospolitej.

W okresie zaborów istniał nadal samorząd gromadzki pod nadzorem właścicieli ziemskich. Cechą charakterystyczną Galicji była działalność gmin jednostkowych - jednowioskowych. Każda większa miejscowość stanowiła oddzielną gminę.

Od 1867 roku Galicja uzyskała autonomię. Gminy jednostkowe stały się samorządne. Funkcjonowały także obszary dworskie - pozostałość czasów feudalnych. Powyższy ustrój działał również w pierwszych latach niepodległej Rzeczypospolitej. Dopiero w 1934 roku nastąpiło ujednolicenie samorządu w całej II Rzeczypospolitej. Gminy ówczesne uzyskały samorząd podobny do współczesnego i stały się gminami zbiorowymi, tak jak obecnie.

Po II wojnie światowej stopniowo ograniczano samorząd, aż do jego zniesienia w 1950 roku.

W czasach PRL przeprowadzono zupełnie nieudaną reformę podziału kraju na gromady (1954–1972). Dopiero od 1973 roku zaczęto naprawiać błędy i ustanowiono większe gminy w obecnym kształcie terytorialnym. Ówczesnie ustanowiony podział gminny funkcjonuje w większości do dziś, co stanowi dowód, że się sprawdził.

Właśnie w 1973 roku powstała współczesna gmina Laskowa. Gminy początkowo stanowiły część administracji państwowej. W latach osiemdziesiątych XX wieku rozpoczęto wprowadzanie samorządu wiejskiego (rady sołeckie). Od 1990 roku gminy funkcjonują według nowych norm prawnych ustalonych w ustawie z 8 marca 1990 roku „o samorządzie gminnym”.

Praca niniejsza ma na celu przedstawienie dziejów administracji i samorządu w okolicy Laskowej na przestrzeni ponad 100 lat, od początku XX wieku po czasy współczesne.

GMINY JEDNOSTKOWE W POCZĄTKACH XX WIEKU ORAZ W II RZECZPOSPOLITEJ

Okolice Laskowej w XIX stuleciu należały do monarchii habsburskiej (Cesarstwo Austrii, następnie Cesarstwo Austro-Węgier). Wchodziły w skład powiatu limanowskiego w cesarskiej prowincji Galicji.

Galicja dysponowała szerokimi uprawnieniami samorządowymi. Należy przypomnieć zasady ustrojowe dawnych gmin galicyjskich. Jej początki sięgają roku 1866 roku, okresu nadania autonomii dla Galicji.

Ustawa gminna z 1866 roku, odnosiła się zarówno do miast, miasteczek, jak i wsi. Nie rozróżniała statusu tych jednostek, z wyjątkiem Krakowa i Lwowa. Za osobną gminę administracyjną uznano każdą osadę (wieś, miasto, miasteczko), która w chwili wejścia w życie ustawy posiadała własny zarząd gminny, czyli burmistrza lub wójta. W ten sposób dawne gminy powstałe jeszcze w końcu XVIII wieku, nadal stanowiły osobne jednostki. Obok gmin równorzędną kategorię stanowiły obszary dworskie. Według ustawy każda własność dominalna (dworska) nie należąca do związku gminnego, stanowiła osobny obszar dworski. Nie określono żadnych limitów, odnoszących się do wielkości terytorialnej gmin czy obszarów dworskich. Teoretycznie obszar dworski zamieszkały tylko przez jednego właściciela ziemskiego, stawał się osobną gminą.

Każdy obywatel musiał należeć do jakiejś gminy. Jedną grupę stanowiła zbiorowość zwaną „swojszczyzną”. Byli to stali mieszkańcy gminy. Notowano też „uczestników gminy”, czyli osoby płacące w gminie podatki (rzemieślnicy, kupcy), pozostali byli „obcymi”, których można było wysiedlić.

Gmina posiadała własny, oraz poruczony zakres działań. *Do własnych należał zarząd majątku gminnego, zakładów, komunikacji lokalnych, szkół miejscowych, filantropji, tudzież cała policja w gminie, a to policja bezpieczeństwa, polowa, leśna, wodna, obyczajowa, sanitarna, czuwania nad środkami żywności, pożarna, budowlana, targowa, nadzór nad miarami i wagami, nad czeladzią, nad wyrobnikami.*¹ W zakresie tych spraw, gminę nadzorował Wydział Powiatowy.

Sprawy poruczone to: kwestie wyborcze, prowadzenie statystyk, księgi ludności, pobór podatków i pobór do wojska. Gminę nadzorował w tym zakresie naczelnik powiatowy – organ administracji rządowej.

Każda wieś stanowiła z reguły gminę jednowioskową. Czasem w jej skład wchodziły mniejsze, okoliczne miejscowości. Gmin tych nie należało tworzyć administracyjnie, gdyż istniały one w większości od końca XVIII wieku. Każda wieś, czy osada stanowiła oddzielną gminę. Według spisu powszechnego z 1869 roku, w Galicji było 83 miast, 230 miasteczek oraz 11060 gmin i obszarów dworskich.

Na czele gminy stała rada gminna, składająca się z liczby od 8 do 36 członków, wybranych w trzech grupach wyborców gminnych, w ten sposób, że na każdą grupę wypadała trzecia część podatków opłacanych w całości w gminie, poczynając od najwyższej opodatkowanych (na przykład nauczyciele należeli do pierwszej grupy). Kobiety nie miały

¹ Feliks Koneczny, *Dzieje Administracji w Polsce*, Wilno 1924, s. 307.

prawa głosu i biernego prawa wyborczego.

Organem wykonawczym samorządu gminnego była *zwierzchność gminna*, którą stanowili wójt i asesorowie, czyli przysiężni (przynajmniej dwóch). Zwierzchność pochodziła z wyborów dokonywanych przez radę gminną. Rada ustanawiała też urzędników gminnych, *ilu potrzebuje i uzna za stosowne*. Mandaty zwierzchności i rady trwały początkowo trzy lata; od roku 1884, wprowadzono kadencję sześcioletnią. Najważniejszą osobą był wójt. Jego wynagrodzeniem było zwolnienie z niektórych obowiązków i opłat. Miał oznaki swojej godności, niegdyś była to obręcz ze słomą przed domem na drągu, po 1867 roku, tablice stojące przed domem. Na granicach gminy stały podobne tablice. Dodatkowo zwyczajowo, wójt chodził zawsze z grubą, ozdobną laską.²

Obok typowych gmin, istniały też „obszary dworskie”, czyli grunty należące do szlachty (folwarki). Obszary te określano w ten sposób: „posiadłość ziemska, niegdyś dominalna, obecnie do związku gminnego nie należące, które istniały jako odrębne posiadłości tabularne”. Ich granice określały prawa własności właściciela gruntów.³ Obszary dworskie były wydzielone z gmin wiejskich, ale policję (uprawnienia policyjne) w karczmach sprawowała gmina, choćby leżały na terytorium dworskim. Przełożonym obszaru dworskiego był właściciel. Jego obowiązki były identyczne, jak w przypadku wójta (zwierzchności) i rady gminnej, ale tylko na obszarze własności dworskiej. Miał jednak taką przewagę, że wójtem swojej gminy był dożywotnio lub do chwili zmiany właściciela. W gminie wiejskiej wójtowie byli kadencyjnie zmieniani.

Ustawa dawała możliwość łączenia gmin i obszarów dworskich, oraz dowolną zmianę granic, ale tylko w obrębie powiatu politycznego. Musiała na to jednak pozwolić rada powiatowa. Przewidywano także możliwość łączenia gmin, ale tylko w celu wykonywania pewnych zadań, na przykład szkolnictwa czy drogownictwa (choćby w przypadku, gdy pojedyncza gmina nie miała środków na ten cel).

Gminy samorządowe w Galicji miały najrozmaitszy kształt i obszar. Bywały gminy liczące nawet poniżej 25 domów. Najmniejsze gminy galicyjskie liczyły zaledwie 9 - 10 domów. Były też gminy miejskie liczące powyżej 500 domów (dane z lat 70 XIX wieku). Przeciętnie liczyły około 750 mieszkańców. Galicja ówczesna słynęła z ubóstwa i słabego wykształcenia ludności. Siłą rzeczy, we władzach gminnych, szczególnie w mniejszych jednostkach, musiały się znaleźć osoby bez wykształcenia.

Według przepisów, rada gminna winna się zbierać raz na kwartał. W praktyce, rzadko w której gminie udawało się przestrzegać tego przepisu. Zdarzało się, że wójtowie wcale nie zwoływali zebrań rady gminnej, nie chcąc mieć nad sobą kontroli. Z drugiej strony, rady gminne często rozchodziły się po długich obradach w braku porozumienia. Dotyczyło to najczęściej uchwał finansowych o nałożeniu podatków. Zdarzały się nawet przypadki użycia policji przez Wydział Powiatowy, do nakłonienia radnych, aby wzięli udział w obradach i uchwalili podatki.

Gminy miały też uprawnienia policyjne. W każdej gminie wyznaczano jednego lub dwóch policjantów, którzy byli pracownikami gminy. Pełnili funkcje porządkowe.

² Grodziski S, *Studia Galicyjskie rozprawy i przyczynki do historii ustroju Galicji*, Kraków 2007, s. 316.

³ Tamże, s. 319.

W praktyce ich rola stróża prawa, była jedną z ostatnich. Odnosili bowiem na rozkaz wójta pocztę do powiatu i wracali stamtąd z dokumentami. Chodzili do pisarza gminnego z różnymi papierami. Policjanci łączyli zatem funkcje woźnego, i posługacza. Często bywało, że byli oni nie opłacani i wtedy ich praca była niskiej jakości. Do funkcjonariuszy gminnych, należeli też polowi lub leśni. Zajmowali się oni pilnowaniem lasów w imieniu społeczności gminnej. Bywało, że w niewielkich gminach, polowi lub leśni bywali też policjantami i na odwrót.

Dodatkowo bezpieczeństwa w gminie pilnowali sami mieszkańcy, stróżując kolejno wokół własnych domów.

Gminy wykonywały także funkcje sądowe i musiały prowadzić specjalny rejestr orzeczeń sądowych. Zdarzało się jednak, że orzeczenia wydawano ustnie bez zapisywania.

Gmina zarządzała majątkiem gminnym, lecz nadzór w tej dziedzinie pełniły władze zwierzchnie: krajowe i powiatowe. Chodziło o to, żeby nie roztrwoniono majątku gminnego. Należały do niego łąki, pastwiska, lasy, czasem lokalne przedsiębiorstwa.

Gminy utrzymywały z własnych środków policjanta miejscowego, płaciły składki na utrzymywanie ubogich, utrzymanie dróg, szkół i na wydatki parafialne. Były to obowiązkowe wydatki gminne. Odpowiednie uchwały podejmowała rada gminna, ale jeżeli ta nie uchwałała ich, robiła to rada powiatowa. Budżet gminy, uchwalano najpóźniej na miesiąc przed początkiem kolejnego roku. Wydatki miały być pokrywane z dochodów gminnych.

Dochody gminne pochodziły z przychodów z nieruchomości, praw, przywilejów, z kapitałów i przedsiębiorstw gminnych.⁴ W przypadku, gdy potrzeby były większe niż dochody, nakładano dodatki do państwowych podatków. Gmina miała też prawo żądać od mieszkańców, bezpłatnych robót na rzecz gminy (na przykład naprawa dróg). Nakładanie podatków dodatkowych, było kontrolowane przez władze zwierzchnie, jeżeli przekraczało 20% dodatków. Na nałożenie nadzwyczajnego podatku powyżej 50%, należało posiadać zgodę Sejmu Krajowego i samego cesarza. W zakresie żądań na rzecz usług bezpłatnych dla gminy, nie było żadnych ograniczeń.

Na przełomie XIX i XX wieku na terenie współczesnej gminy Laskowa funkcjonowały następujące gminy wiejskie:

Jaworzna była to wieś i gmina w powiecie limanowskim na południowym stoku góry Jaworzna. Należała do parafii w Ujanowicach. Liczyła w 1884 roku 85 domów i 555 mieszkańców. Większy obszar dworski w pobliżu wsi liczył 34 morgi pastwisk i 173 morgi lasu. Mieszkańcy wsi uprawiali 423 morgi gruntów ornych, 80 mórg łąk i ogrodów, 141 mórg pastwisk i 252 morgi lasów. Napisano że wieś posiadała urodzajne grunty, działała kasa pożyczkowa gminna. Do gminy należał nie zamieszkały przysiółek Pisarzowy.⁵

Kamionka Mała była to wieś w powiecie limanowskim w *górzystym położeniu nad lewym brzegiem Łososiny*. Do Limanowej było stąd 21 km. Stacja pocztowa znajdowała się w Limanowej. Cała wieś i gmina liczyła 1715 mórg, z czego 633 mórg lasu. Gmina liczyła 118 domów i 866 mieszkańców (w 7 Żydów). W Kamionce Małej znajdował się kościół filialny parafii Ujanowice.⁶

⁴ Tamże, s. 196.

⁵ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego*. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902, tom III, s. 531.

⁶ Tamże, tom III, s. 781.

Laskowa. Według opisu z końca XIX wieku była to wieś i gmina w powiecie limanowskim. Położona była o 10 km od poczty w Limanowej. Leżała *po obu brzegach rzeki Łososiny, lewego dopływu Dunajca, w ciasnej nadrzecznej dolinie i na przyległych wzgórzach*. Obszar dworski obejmował 376 mórg ról, 24 morgi łąk i ogrodów, 22 morgi pastwisk, 724 mórg lasu szpikowego. Obszar należący do miejscowych gospodarzy obejmował 1146 mórg ziemi uprawnej, 233 mórg łąk i ogrodów, 22 mórg pastwisk, 848 mórg lasu. Wieś liczyła 219 domów i 2245 mieszkańców. *Gleba w nizinie nad rzeką urodzajne namulisko, na północnych spadzistych pochyłościach chuda owsiana, zaś na południu żytニア gmina. Terytorium wsi przerzyna gościniec powiatowy, prowadzący od Limanowy do Bochni. Na obszarze dworskim jest młyn i tartak.*⁷

Kobyłczyna była wioską przyległą do Łososiny Dolnej w powiecie limanowskim i parafii Ujanowice. Liczyła 60 domów i 436 mieszkańców. Miała obszar 993 mórg, w tym 409 mórg lasu. Obok wsi istniał folwark dworski (387 mórg). We wsi działała kasa pożyczkowa gminna.⁸

Krosna według danych z końca XIX wieku należała do powiatu limanowskiego i parafii w Ujanowicach. Najbliższy urząd pocztowy znajdował się w Limanowej. Gmina liczyła 560 mieszkańców *trudniących się obok uprawy roli płóciennictwem*. W gminie funkcjonowała kasa pożyczkowa gminna. Wszystkie grunty należały do miejscowych rolników. Według opisu wieś leżała nad bezimiennym potokiem uchodzącym do Łososiny. Część północna wsi leżąca na równinie nosiła nazwę *Na blichu*, część południowo-wschodnia nazywano *Zdebiówką*.⁹

Sechna według opisu wsi z końca XIX wieku była to wieś powiecie limanowskim. *W okolicy pagórkowatej, lesistej, nad potokiem dopływem Łososiny z lewego brzegu*. Liczyła 96 domów i 561 mieszkańców (w tym 8 Żydów). Mieszkańcy wsi posiadali 714 mórg gruntów rolnych, 41 mórg łąk i 255 mórg pastwisk oraz 232 mórg lasu. W gminie (i wsi) funkcjonowała kasa pożyczkowa.¹⁰

Strzeszyce. Wieś leżała na terenie powiatu limanowskiego nad Łososiną. *W okolicy lesistej i górskiej*. We wsi notowano 42 domy i 291 mieszkańców, z czego 240 to byli katolicy i 41 ewangelików (w osadzie Wachendorf niemieckiej koloni założonej w końcu XVIII wieku) oraz 10 Żydów. Obok wsi istniała większa własność dworska licząca 14 mórg. Pozostałe grunty orne (213 mórg) należało do miejscowych chłopów.¹¹

Ujanowice to była wieś w powiecie limanowskim o 18 km na północny-wschód od Limanowej. We wsi był kościół katolicki, szkoła ludowa i kasa pożyczkowa gminna. Liczyła 58 domów i 333 mieszkańców (w tym 30 Żydów). We wsi była też karczma należąca do miejscowego dworu.

Żmiąca leży w północno-zachodniej części powiatu limanowskiego, która zajmując ładną dolinę średniego biegu Łososiny, dopływu Dunajca i obydwu stoki krótkich pasm górskich, stanowiących jej ramy. (...) Górzystość terenu Żmiącej utrudnia gospodarstwo

⁷ Tamże, tom V, s. 85.

⁸ Tamże, tom IV, s. 221.

⁹ Tamże, tom IV, s. 704.

¹⁰ Tamże, tom X, s. 411.

¹¹ Tamże, tom XI, s. 479.

rolne. Bujak¹² pisze o tym, że cienie długo zalegają nad polami wsi, ale za to ziemia jest bardzo urodzajna. We wsi działała kasa pożyczkowa gminna. Funkcjonowała także szkoła ludowa.¹³ Wieś została dokładnie opisana przez badacza stosunków społecznych i ekonomicznych na przełomie XIX i XX wieku F. Bujaka.¹⁴

Podział na gminy na mapie z 1890 roku

Ustawa gminna z 1866 roku, obowiązywała do końca funkcjonowania Galicji. Mimo różnych mankamentów samorządowe gminy działały. Najwięcej sporów budziła sprawa istnienia obszarów dworskich - pozostałość czasów feudalnych. W 1914 roku, rozpoczęto kroki w celu zniesienia odrębności obszarów dworskich. Zajmował się tym Sejm Krajowy, który określił na jakich warunkach nastąpi to zniesienie i włączenie do gmin. Obszary gmin dworskich, w przyszłości miały nie mieć możliwości korzystania z dobra gminnego, oraz obowiązku spłaty zadłużenia gminnego zaciągniętego przed połączeniem. Właścicielowi obszaru dworskiego, nie wolno było wykonywać uprawnień policyjnych na swoim terytorium, w zamian za co miał mieć obniżone podatki gminne o 20%. Właścicielowi ziemskiemu miał przypadać tak zwany głos wiralny, to jest bez wyboru. Miał on z urzędu mieć miejsce w organach uchwałodawczych, pod warunkiem, że opłacał przynajmniej 100 koron podatków rzeczowych. Sejm Krajowy nie przeprowadził powyższej reformy, ponieważ został rozwiązany w 1914 roku i już nigdy się nie zebrał w powodu wybuchu I wojny

¹² Autor monografii społeczno-gospodarczej wsi.

¹³ Bujak F., *Żmijęca – wieś powiatu limanowskiego, stosunki gospodarcze i społeczne*, Kraków 1903.

¹⁴ Tamże.

światowej.¹⁵

Po zakończeniu I wojny światowej na przełomie października i listopada 1918 roku, monarchia austro - węgierska zaczęła się rozpadać na państwa narodowe. 31 października 1918 roku w Krakowie, władzę przejęła Polska Komisja Likwidacyjna dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Składała się ona z posłów z Galicji. Celem Komisji było odłączenie polskich obszarów monarchii austro – węgierskiej. Polska Komisja Likwidacyjna rozporządzeniem z 23 listopada 1918 roku, przeprowadziła reformę gminnego prawa wyborczego w kierunku jego demokratyzacji. Zatrzymano podział na koła wyborcze, wprowadzono jednak dodatkowe koło i dano możliwość głosowania także kobietom. W ten sposób prawo wyborcze stało się powszechne¹⁶. 10 stycznia 1919 roku, Polska Komisja Likwidacyjna została zniesiona dekretem Naczelnika Państwa i zastąpiła ją Komisja Rządząca dla Galicji, Śląska Cieszyńskiego, Spiszu i Orawy. Dopiero w końcu 1920 roku, utworzono województwo krakowskie podzielone na powiaty, w tym powiat limanowski z okolicami Laskowej.¹⁷

Należało połączyć dzielnice kraju, podzielone od czasów XVIII wieku między zaborców. Nie było to łatwe. Nie istniała nawet linia kolejowa łącząca bezpośrednio Warszawę z Krakowem. Ciekawostką jest fakt, że w dawnej Galicji obowiązywał ruch lewostronny w przeciwieństwie do Królestwa Polskiego.

Zasadą generalną tamtych czasów, było pozostawienie częściowego ustroju dawnych ziem polskich. W Galicji pozostawiono podział na powiaty z Radami Powiatowymi i Wydziałami Powiatowymi (wywodzącymi się z dawnej Galicji). Ustrój gminny pozostał praktycznie bez zmian z niewielkimi modyfikacjami.

Postulowane zmiany wprowadził dopiero 26 lipca 1919 roku, Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej, który uchwalił odpowiednią ustawę, dostosowującą ustrój galicyjskich gmin do systemu prawnego II RP. Sejm Ustawodawczy tego samego dnia przeprowadził faktyczne połączenie obszarów dworskich z sąsiednimi gminami; uchwalono ustawę „o połączeniu obszarów dworskich z gminami”¹⁸.

¹⁵ Pazdro Zbigniew, *Przemiany ustrojowe samorządu terytorialnego na obszarze byłej Galicji (1918-1939)*, Lwów 1939, s. 3.

¹⁶ Tamże, s. 5.

¹⁷ Dz.U. 1920 nr 117 poz. 768.

¹⁸ Tamże.

USTAWA

z dnia 26 lipca 1919 r.

zmieniająca postanowienia galicyjskiej ustawy gminnej, obowiązującej na terytorjum b. Galicji.

Art. 1. § 5, § 16, § 40 d., § 95 i § 97 ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 r. dz. u. kr. № 19 (zmienionej w § 16 nowelą z 21 marca 1888 r. dz. u. kr. № 40) zostają uchylone w dotychczasowym brzmieniu i mają opiewać jak następuje:

§ 5.

Każda nieruchomość musi należeć do związku pewnej gminy.

§ 16.

Członek gminy, opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich, w gminie do opłaty przypisanych, ma prawo być bez wyboru członkiem Rady gminnej, jeżeli jest obywatelem Państwa Polskiego i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność wykluczająca lub wyłączająca, wskazana w §§ 3, 10 i 11 ordynacji wyborczej dla gmin.

Za osobę nieużywającą własnowolności wykonywa to prawo jej prawny zastępca lub tegoż pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą, wszystkie zaś inne osoby, mające to prawo, mogą je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia w skład Rady gminnej jednego z pośród siebie lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępować kto nie jest obywatelem państwa § 1, nie używa własnowolności, lub względem kogo zachodzą okoliczności wykluczające lub wyłączające w §§ 3, 10 i 11 ordynacji wyborczej dla gmin wskazane.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępować. Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

§ 40.

d) uchwalanie w sprawach, odnoszących się do umów gminy z innymi gminami co do stosunków, wskazanych w §§ 2, 3, 4, 95, 96, 97 tej ustawy.

§ 95.

Gminom, należącym do tego samego powiatu politycznego, wolno jest łączyć się z innymi gminami, dla wspólnego zawiadywania wszystkimi, albo tylko niektórymi sprawami tak własnego (§ 27), jako też poruczonego (§ 28) zakresu działania.

Umowa co do sposobu wspólnego zawiadywania sprawami potrzebuje zatwierdzenia politycznej władzy krajowej, która to zatwierdzenie udziela w porozumieniu z Radą powiatową.

§ 97.

Jeżeli gminy łączą się z innymi gminami dla wspólnych zakładów w specjalnych celach ich zakresu działania, wolno jest interesowanym stronom ustanowić organa, potrzebne do zawiadywania temi zakładami, i oznaczyć zakres działania tych organów.

Gdyby strony interesowane nie mogły pogodzić się w tej mierze, wydział powiatowy wyda stosowne rozporządzenie.

Przepisy tej ustawy, odnoszące się do zakładów gminnych, tyczą się także takich wspólnych zakładów.

Art. 2. Ustawa ta obowiązuje z dniem 1 sierpnia 1919 r.

Art. 3. Wykonanie tej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Marszałek:

Trąmpczyński

Prezydent Ministrów:

I. J. Paderewski

Minister Spraw Wewnętrznych:

S. Wojciechowski

W latach 1919-1933, obowiązywała w dawnej Galicji ustawa o gminach z 1866 roku wraz ze zmianami z 1919 roku. Obszary dworskie zostały włączone do gmin. Kształt terytorialny gmin zmieniał się, gdy gminy same postanowiły połączyć się w jedną gminę na zasadzie dobrowolności. Bywało jednak, że władze zwierzchnie widziały konieczność łączenia i znoszenia gmin. W takich przypadkach, minister spraw wewnętrznych na mocy rozporządzenia, dokonywał niezbędnych zmian w trybie administracyjnym.¹⁹

W 1921 roku przeprowadzono pierwszy spis powszechny w II Rzeczypospolitej. Jego wyniki dla okolic Laskowej prezentowane są poniżej:

Jaworzna liczyła 94 domy i 550 mieszkańców. Wszyscy mieszkańcy wsi i gminy wyznawali katolicyzm i przyznawali się do narodowości polskiej.

Kamionka Mała liczyła 152 domy i 938 mieszkańców. Wszyscy podali narodowość polską i wiarę katolicką.

Kobyłczyna wieś i gmina liczyła 68 domów i 362 mieszkańców. Prawie wszyscy podali wiarę katolicką za wyjątkiem 5 wyznawców judaizmu, za to wszyscy podali narodowość polską.

Krosna liczyła w 1921 roku 90 domów i 533 mieszkańców. Wszyscy narodowości polskiej i wyznawali wiarę katolicką.

Laskowa. Wieś i gmina liczyła 333 domy i 1986 mieszkańców. Wśród nich 19 wyznawców judaizmu. Pod względem narodowości wszyscy mieszkańcy podali narodowość polską i 4 osoby żydowską.

Sechna liczyła 109 domów i 701 mieszkańców. Wszyscy mieszkańcy uważali się za Polaków i wyznawali wiarę katolicką.

Strzeszyce liczyły 49 domów i 281 mieszkańców. Wszyscy mieszkańcy wyznawali katolicyzm i podawali narodowość polską.

Ujanowice wieś liczyła 59 domów i 307 mieszkańców. Wszyscy wyznawali katolicyzm z wyjątkiem 16 wyznawców judaizmu. Mieszkańcy wsi podawali narodowość polską.

Żmiąca liczyła w 1921 roku 134 domy i 788 mieszkańców. Wśród nich był jeden ewangelik i jeden innego wyznania. Wszyscy podawali narodowość polską.²⁰

¹⁹ Dz. Ustaw, 1922, nr 86, poz. 770.

²⁰ *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*, nakładem GUS, Warszawa 1925, s. 19-20.

JAWORZNA.

Wieś i gmina, V-ge et commune,
pow. Limanowa, distr. de Limano-
wa, tr. de distr.
sąd pow. Limanowa, sąd okr.
Limanowa, sąd okr.
Nowy Sącz, d'arr-t Nowy
Sącz, 550 mieszk. (14 km) 550 habit.
(14 km) Limanowa U-
Ujanowice. Ujanowice.

Różne tow. (articles divers): Sajdak M.

Oleksy J.

Stolarskie zakłady (entrepreneurs
de menuiserie): Uryga J.

KAMIONKA MAŁA.

Wieś i gmina, V-ge et commune,
pow. Limanowa, distr. de Limano-
wa, tr. de distr.
sąd powiatowy
Limanowa, sąd
okręgowy Nowy
Sącz, 938 miesz-
kańc. (19 km) 938 habit.
(19 km) Limano-
wa, 1 kat. Sa-
downictwo. fruitiers.

Różne towary (articles divers):

Grzegorski W. — Orzeł Jakób.

Tytoniowe wyroby (tabacs): Pa-
sionek And.

LASKOWA.

Wieś i gmina, V-ge et commune,
pow. Limanowa, distr. de Limano-
wa, tr. de distr.
sąd pow. Li-
manowa, sąd
okr. N. Sącz, d'arr-t Nowy
Sącz, 1986 mieszk. (6 km) × Ło-
sosina Wielka 1986 habit.
(6 km) × Ło-
sosina Wielka
Lima-
nowa, nowa.

Właściciele ziemscy (propriétaires
fonciers): Zochowski Konrad (462).

Bławaty (tissus): Zollman J.

Cieśle (charpentiers): Jędrzejek W.

Kamieniołomy (carrières de pierres):
Jędrzejek S.

Kasy pożyczk.-oszczędn. (caisses
d'empr. et d'épargne): × Pożyczk.
Oszczędn. Sp. z o. o.

Kolodzieje (charrons): Orzeł.

Kowale (forgerons): Pachowicz A.

Krawcy (tailleurs): Wikłarek J.

Lasy — eksploatacja (exploitations
forestières): × Polski Przemysł Le-
śny, Sp. z o. o.

Murarze (maçons): Mryga P.

Różne towary (articles divers):

Gadzina St. — Wasserlauf E.

Rzeźnicy (bouchers): Płaszek J.

Stolarze (menuisiers): Matras A.

Szewcy (cordonniers): Gadzina S.

Tytoniowe wyroby (tabacs): Kuch-
ta A.

Wyszynk trunków (spiritueux): Zoll-
mann Sam.

W latach dwudziestych nadal funkcjonowało w okolicy Laskowej dziewięć gmin wiejskich. Nowe władze postanowiły dwie z nich zlikwidować z dniem 1 października 1931 roku. Gminy Sechna i Kobyłczyna w powiecie limanowskim zostały zlikwidowane i włączone do sąsiedniej gminy Ujanowice.²¹

W grudniu 1931 roku przeprowadzono drugi spis powszechny w Rzeczypospolitej, jego wyniki prezentowane są poniżej:

Gmina	Powierzchnia w km²	Liczba domów	Liczba mieszkańców
Jaworzna	6,69	92	589
Kamionka Mała	10,25	156	1000
Krosna	6,21	89	561
Kobyłczyna ²²			
Laskowa	21,32	345	2108
Sechna ²³			
Strzeszyce	3,00	52	335
Ujanowice	15,14	242	1341
Żmiąca	10,15	139	824 ²⁴

W 1933 roku, dokonano wielu zmian w funkcjonowaniu gmin wiejskich w Polsce. Kraj do tej pory posiadał kilka systemów administracji lokalnej, oddziedziczonych po zaborach. Postanowiono to ujednolicić i nową ustawę o samorządzie gminnym zwano „scaleniową.” Nowy ustrój najwięcej podobny był do ustawodawstwa w tym zakresie, obowiązujący wcześniej w dawnym Królestwie Polskim.

Od tej pory powołano gminy zbiorowe złożone z kilku lub kilkunastu wsi (a nawet więcej), folwarków, osad itp., w odróżnieniu od dawnej Galicji czy zaboru pruskiego, gdzie funkcjonował bardzo podobny system gmin jednostkowych. Ustawa scaleniowa nie objęła tylko Województw Śląskiego, gdzie zachowany został dawny ustrój gmin jednostkowych.

Gminy dzieliły się na gromady (odpowiednik współczesnych sołectw). Tworzenie i znoszenie gmin, miało miejsce na podstawie rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych. Podział na gromady był ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa i dokonywano go na mocy postanowienia wojewody.

W województwach krakowskim, lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim, przeprowadzono reformę podziału administracyjnego. W miejsce 6033 gmin jednostkowych, wprowadzono 735 gmin zbiorowych. W województwie krakowskim powstało ich 195, w województwie lwowskim 252. Dawne gminy liczyły przeciętnie 1000 mieszkańców, nowe około 9000. Jednocześnie powołano w województwie krakowskim 1798 gromad, a w województwie lwowskim 2235 gromad. Dawne gminy stały się w większości nowymi gromadami. Zachowały swój majątek, zakłady, urządzenia gminne. Gromady posiadały

²¹ Dz. Urz. 1931, nr 66, poz. 548.

²² Obszar gminy został kilka miesięcy wcześniej włączony do gminy Ujanowice.

²³ Jak wyżej.

²⁴ Skorowidz gmin RP, województwa południowe, Warszawa 1933, s. 19.

prawo prywatne w zakresie rozporządzania majątkiem.²⁵

Według nowej ustawy gminnej²⁶ z 23 marca 1933 roku, funkcje uchwałodawcze przejęła rada gminna. Wyboru radnych dokonywało kolegium, złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym 25 lat (wcześniej 21), i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat (wcześniej 25).

W gminach do 5000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. Warto wspomnieć, że w czasach II RP, mandat radnego nie wiązał się z żadnym wynagrodzeniem.

W gromadach organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie. Zebranie zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Podejmowało uchwały dotyczące danej gromady (np. kwestie majątkowe), wybierało sołtysa i jego zastępcę na 3-letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie Gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Każdy mieszkaniec wsi w przypadku zgłoszenia go na sołtysa lub podsołtysa, miał obowiązek sprawowania obowiązków do końca kadencji. Składali oni przysięgę służbową na ręce starosty. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył on także zebraniom. Do sołtysa należały też sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznany wcześniej organ – zarząd gminy. Przejął on część uprawnień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu, wybierała Rada Gminy w głosowaniu tajnym.

Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć on odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy. Sekretarz protokołował posiedzenia rady gminy i miał głos doradczy na radzie. Sekretarz był kierownikiem urzędu gminy.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd.

Wójt, jako organ rządowy, działał jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością. Nadzór nad jego działalnością sprawował starosta. Starosta miał prawo zwolnić wójta lub rozwiązać radę gminy, w przypadkach łamania prawa.

²⁵ Pazdro Zbigniew, *Przemiany ustrojowe....*, s. 7.

²⁶ Dziennik Ustaw nr 35, z dnia 13 maja 1933 roku, poz. 294.

nie może być obecny przy rozważaniu sprawy i w głosowaniu nad nią brać udziału. Postanowienie to stosuje się również, jeżeli interesowani są: małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby, pozostające pod jego opieką, przysposabiający (przysposobicieli), bądź przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek zastępstwa prawnego.

(3) Uchwały powyższych organów, powzięte w obecności osób, o których mowa w ust. (1) lub (2), może władza nadzorcza unieważnić, ma zaś obowiązek to uczynić na wniosek osoby interesowanej, zgłoszony w ciągu dni 30 po dniu powzięcia danej uchwały.

Rozdział 3.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 10. (1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedna lub więcej miejscowości (osad, miasteczek, wsi, siół, osiedli, przysiółków, kolonii, zaścianków, folwarków i t. p.).

(2) Wielkość obszaru gminy powinna odpowiadać naturalnemu, o ile możliwości, zasięgowi wspólnego zainteresowania lokalnymi sprawami publicznymi ogółu mieszkańców połączonych miejscowości, jak również zapewnić gminie zdolność wykonywania ciągłych na niej zadań.

(3) Każda gmina wiejska jest samorządną jednostką terytorialną, osobą prawa publicznego i podmiotem praw majątkowych.

Art. 11. (1) Członkami rady gminnej są: wójt, jako przewodniczący, podwójci, ławnicy oraz radni.

- (2) Liczba radnych wynosi w gminach wiejskich:
- a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
 - b) od 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;
 - c) powyżej 10.000 mieszkańców — dwudziestu.

Art. 12. (1) Zarząd gminny składa się z wójta, podwójciego oraz dwóch, w gminach zaś, liczących ponad 10.000 mieszkańców, trzech ławników.

(2) Wójt i podwójciego wybierają radni w głosowaniu tajnem większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(3) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnem. Jeżeli na gminę przypada dwóch ławników, wybory ich oparte są na zasadach ograniczonego głosowania imiennego; głosować wolno tylko na jednego z kandydatów uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na daną gminę przypada trzech ławników, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowym. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(4) Radny, obejmując stanowisko wójta, podwójciego lub ławnika, traci mandat radnego.

Art. 13. (1) Gmina wiejska obowiązana jest utworzyć taką ilość stanowisk służbowych, jaka jest

niezbędna do prawidłowego wykonywania jej zadań, a przynajmniej stanowisko sekretarza gminnego.

(2) Na stanowisko sekretarza gminnego mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych. Na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie. Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) władny jest zwolnić kandydata od wymaganego cenzusu wykształcenia, jeżeli złoży on przepisany egzamin zastępczy.

(3) Obowiązek ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) nie dotyczy gmin, liczących do 5.000 mieszkańców, jeżeli w gminach tych ustanowiony jest urząd wójta zawodowego (art. 49). Władza nadzorcza może również zwolnić z obowiązku ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) powyższe gminy, jeżeli wójt posiada kwalifikacje na sekretarza gminnego i czynności służbowe są głównym zajęciem wójta.

(4) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób, powoływanych na stanowisko sekretarza gminnego, oraz ustalających program egzaminów tudzież skład komisji egzaminacyjnych. Wykształcenie, wymagane od kandydatów na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej, określa miejscowy statut służbowy, uchwalony przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy (art. 14 ust. (5)).

Art. 14. (1) Sekretarza gminnego powołuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegialnie, po zatwierdzeniu uchwały przez starostę powiatowego, który zasięga uprzednio opinii wydziału powiatowego. Jeżeli gmina ustanowi stanowisko zastępcy sekretarza gminnego, w powyższy sposób również odbywa się powoływanie i zwalnianie zastępcy.

(2) Pozostałych pracowników gminnych przyjmuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegialnie.

(3) Przyjmowanie i zwalnianie sekretarza gminnego oraz pozostałych pracowników gminnych następuje z zachowaniem praw nabytych, zastrzeżonych w ustawach specjalnych.

(4) Sekretarz gminny bierze udział w obradach zarządu gminnego i rady gminnej z głosem doradczym i protokołuje uchwały tych organów. Postanowienia art. 9 stosują się również do sekretarza gminnego.

(5) Zakres obowiązków i praw sekretarza gminnego oraz innych pracowników gminnych, jak również przepisy dyscyplinarne ustala w granicach ustaw specjalnych statut służbowy, uchwalony na wniosek zarządu gminnego przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy.

Gromada.

Art. 15. (1) Obszar gminy wiejskiej, jeżeli nie stanowi jednej miejscowości, dzieli się na gromady.

Fragment ustawy o częściowej zmianie ustroju gminnego (Dz. U. rok 1933, nr 35, poz. 294)

Przed likwidacją gmin, w 1933 roku, wojewoda krakowski dokładnie ustalił stan administracyjny województwa.

1 gmina miejska,
87 gmin wiejskich.

1. Limanowa

(ust. gm. z dn. 3 7 1796 r. gal. dz. ust. kr. Nr. 51),

1. Bałażówka	22. Koszary
2. Chyżówki	23. Krasne-Lasocice
3. Dobra	24. Krosna
4. Glisne	25. Laskowa
5. Góra św. Jana	26. Lipowe
6. Gruszkówiec	27. Lubomierz
7. Jadamwola	28. Łętowe
8. Janowice	29. Łososina Górna
9. Jasna Podłpień	30. Łostówka
10. Jastrzębie	31. Łukowica
11. Jaworzna	32. Makowica
12. Jodłownik	33. Męcina
13. Jurków	34. Młynczyńska
14. Kamienica	35. Młynne
15. Kamionka Mała	36. Mordarka
16. Kanina	37. Mstów
17. Kasina Wielka	38. Mszana Dolna
18. Kasinka Mała	39. Mszana Górna
19. Kisielówka	40. Niedźwiedź
20. Konina	41. Olszówka
21. Kostrza	42. Owieczka

Nr. 9	Krakowski Dziennik
43. Pasierbiec	66. Stronie
44. Piekietko	67. Stróża
45. Pisarzowa	68. Strzeszyce
46. Podobin	69. Szyk
47. Pogorzany	70. Szczawa
48. Pótręczki	71. Szczyrzyc
49. Porąbka	72. Świdnik
50. Poręba Wielka	73. Tymbark
51. Przenosza	74. Ujanowice
52. Przyszowa	75. Wałowa Góra
53. Raba Niżna	76. Wilezyce
54. Roztoka	77. Wilkowisko
55. Rupniów	78. Wola Skrzydlańska
56. Rybie Nowe	79. Wysokie
57. Rybie Stare	80. Zagórów
58. Rzeki Lipie Sadek	81. Zalesie
59. Siekierczyna	82. Zamieście
60. Skrzydlna	83. Zasadne
61. Słomka	84. Zawada
62. Słopnice	85. Zawadka
63. Słupia	86. Zbudza
64. Sowliny	87. Zmiąca
65. Stara Wieś	

16

Na terenie współczesnej Gminy została powołana z dniem 1 sierpnia 1934 roku gmina Ujanowice powiecie limanowskim. W skład gminy weszły dotychczasowe gminy jednostkowe: Jaworzna, Kamionka Mała, Krosna, Laskowa, Strzeszyce, Ujanowice i Żmiąca.²⁷

536.

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH**

z dnia 14 lipca 1934 r.

**o podziale powiatu limanowskiego w województwie
krakowskim na gminy wiejskie.**

Na podstawie art. 103 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) zarządzam co następuje:

§ 1. W powiecie limanowskim, województwie krakowskim tworzy się następujące gminy wiejskie:

1) gminę Dobra z siedzibą w Dobrej; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Chyżówki, Dobra, Gruszowiec, Jurków, Porąbka, Półrzeczki, Wilczyce;

2) gminę Jodłownik z siedzibą w Jodłowniku; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Góra Św. Jana, Janowice, Jodłownik, Kostrza, Krasne - Lasocice, Mstów, Pogorzany, Rzeki - Lipie - Sadek, Słupia, Szczyrzyc, Szyk, Wilkowisko;

3) gminę Kamienica z siedzibą w Kamienicy; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zasadne, Zbludza;

4) gminę Łukowica z siedzibą w Łukowicy; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Jadamwola, Jastrzębie, Łuko-

wica, Młynczyńska, Owieczka, Przyszowa, Rostoka, Stronie, Świdnik, Zawada, Zagórów;

5) gminę Mszana Dolna I z siedzibą w Mszanie Dolnej; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Mszana Dolna, Słomka;

6) gminę Mszana Dolna II z siedzibą w Mszanie Dolnej; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Glisne, Kasinka Mała, Kasina Wielka, Łętowe, Łostówka, Mszana Górna, Raba Niżna;

7) gminę Niedźwiedź z siedzibą w Niedźwiedziu; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Konina, Lubomierz, Niedźwiedź, Olszówka, Podobin, Poręba Wielka;

8) gminę Limanowa z siedzibą w mieście Limanowej; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Bałazówka, Koszary, Kanina, Lipowe, Łososina Górna, Makowica, Mordarka, Męcina, Młynne, Pasierbiec, Pisarzowa, Sierkierzyna, Sowliny, Stara Wieś, Walowa Góra, Wysokie;

9) gminę Skrzydlna z siedzibą w Skrzydłnej; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Przenosza, Skrzydlna, Stróża, Wola Skrzydlańska;

10) gminę Tymbark z siedzibą w Tymbarku; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Jasna - Podłopień, Kisielówka, Piekietko, Rybie Nowe, Rybie Stare, Rupniów, Słopnice, Tymbark, Zamieście, Zawadka;

11) gminę Ujanowice z siedzibą w Ujanowicach; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Jaworzna, Kamionka Mała, Krosna, Laskowa, Strzeszyce, Ujanowice, Żmiąca.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1934 r.

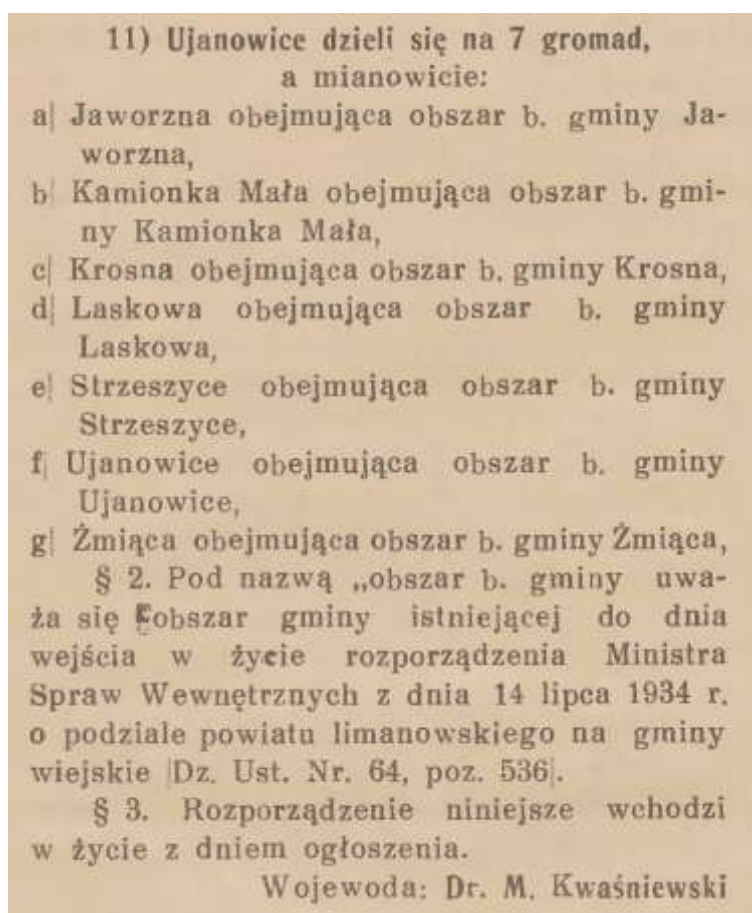
Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Akt powołania gminy Ujanowice (Dz. Urz. 1934, nr 64, poz. 536)

²⁷ Dz. Urz. 1934, nr 64, poz. 536.

Gminę Ujanowice, w myśl nowych przepisów, należało podzielić jeszcze na gromady wiejskie – odpowiednik dzisiejszych sołectw. W gminie Ujanowice powołano 7 gromad: Jaworzna, Kamionka Mała, Krosna, Laskowa, Strzeszyce, Ujanowice i Żmiąca.²⁸

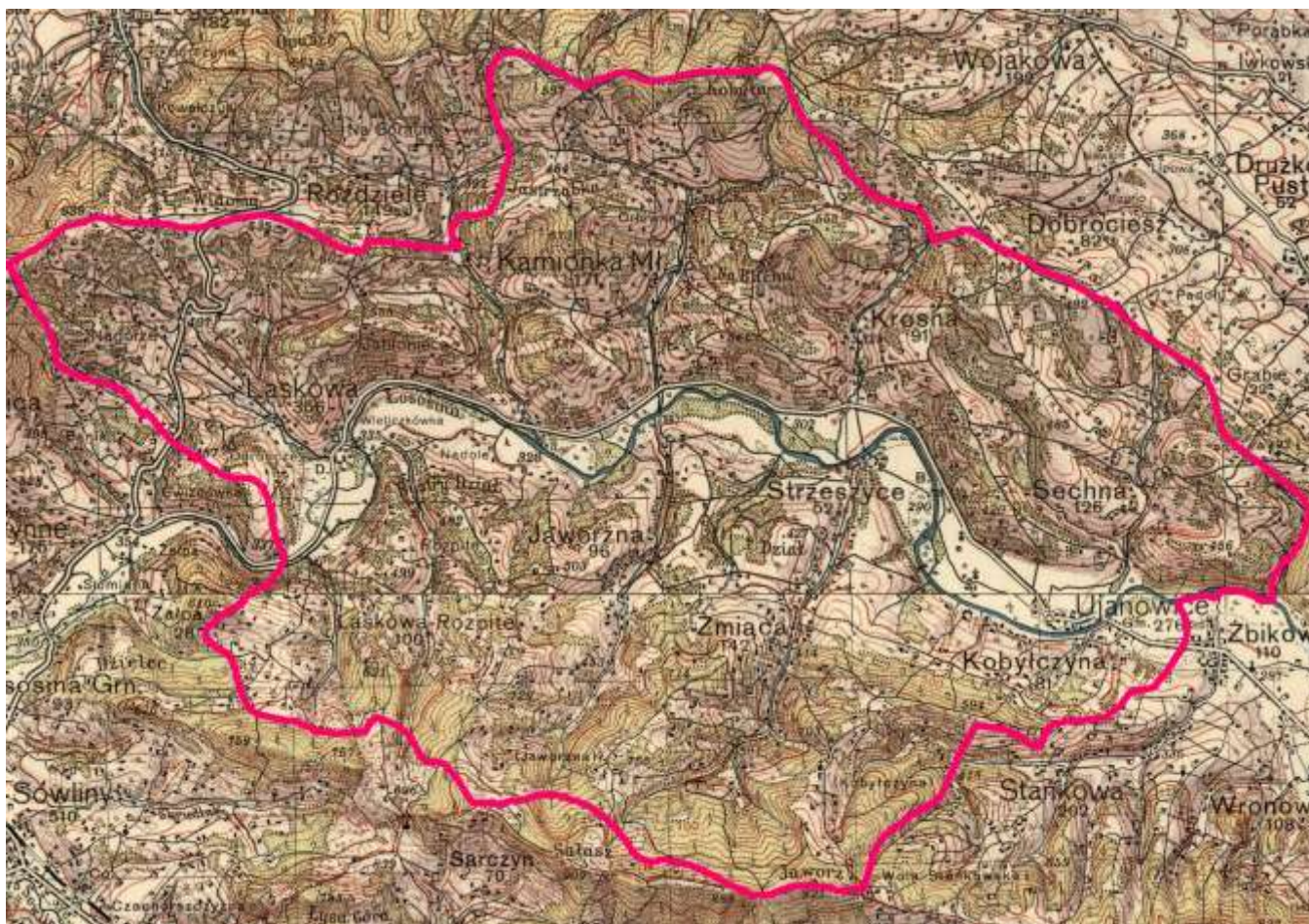

Podział na gromady (Krakowski Dziennik Urzędowy, 1934, nr 19, poz. 142)

Gmina Ujanowice na mapie administracyjnej z 1938 roku

²⁸ Krakowski Dziennik Urzędowy, 1934, nr 19, poz. 142.

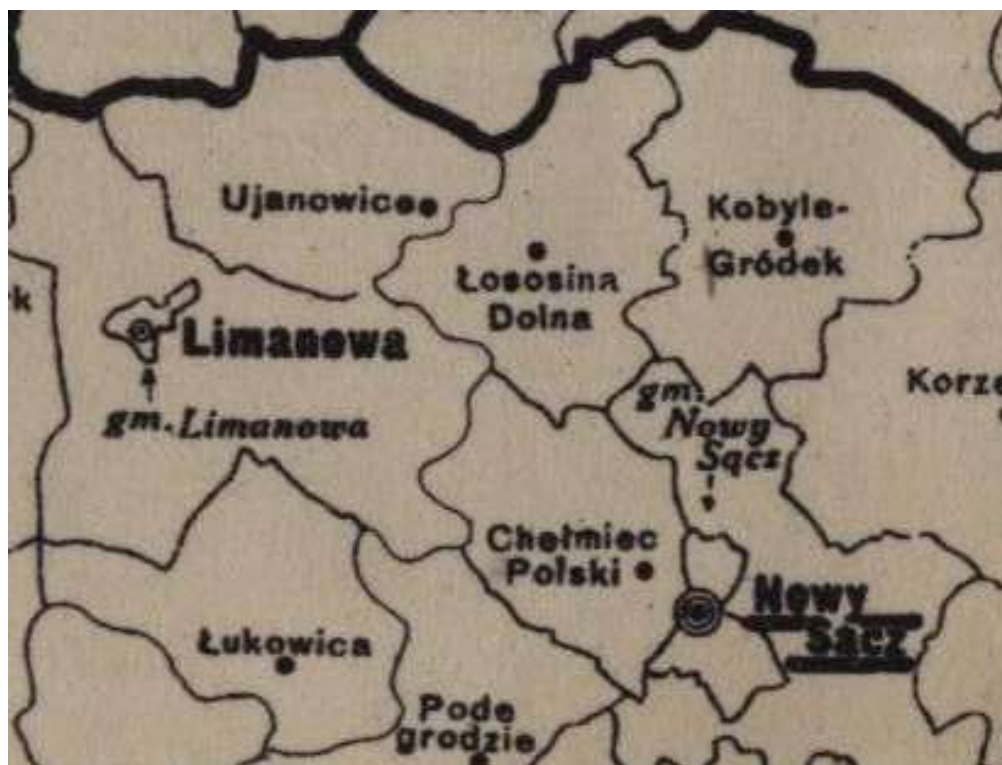
GMINA UJANOWICE W OKRESIE LAT 1933-1939

Lata trzydzieste były dużo lepszym okresem rozwoju samorządu gminnego od poprzedniego dziesięciolecia, mimo że w wielu gminach władze państwowe (sanacyjne) narzucały swoich wójtów i ograniczały czasem demokrację. Stabilizacja gospodarcza i rozwój ekonomiczny, wpłynął na możliwość większych inwestycji. Budowano brukowane drogi (głównie szarwarkiem), sadzono drzewa, z tego okresu pochodzi wiele murowanych szkół. Był to także czas zorganizowania się licznych ochotniczych straży pożarnych, kółek rolniczych i organizacji społeczno-politycznych typu „Strzelec”, kół Przystosowania Wojskowego, Wychowania Fizycznego i wielu innych. W każdej gminie świętowano rocznice narodowe, budowano pomniki. Efektem tego było wpojenie ducha patriotyzmu i odpowiedzialności, który tak bardzo przydał się w czasie nadchodzącej wojny.

II WOJNA ŚWIATOWA

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. Dość szybko te tereny znalazły się pod okupacją niemiecką.

Powołano Generalną Gubernię z siedzibą w Krakowie (12 października 1939) z gubernatorem Hansem Frankiem na czele. Generalna Gubernia składała się z 4 dystryktów, w tym także krakowskiego. W ramach dystryktów powołano duże powiaty, wśród nich także powiat nowotarski z obszarem dawnego powiatu limanowskiego i gminą Ujanowice.

Fragment niemieckiej mapy Generalnej Guberni z 1942 roku.

Okupant w dniu 28 listopada 1939 roku, wydał zarządzenie „o zarządzie gmin polskich”. Gminy stały się odtąd narzędziem władz okupacyjnych. Władze niemieckie zniosły samorząd wiejski. Rozwiązano rady gminne, zarządy gmin i rady gromadzkie. Pozostały tylko organy wykonawcze – wójt i sołtysi, oraz urząd gminy z sekretarzem. Niemcy nie mogli zastąpić całego aparatu administracyjnego swoimi ludźmi. Przedwojenni wójtowie i sołtysi, najczęściej pozostawali początkowo na swoich stanowiskach. Odsetek Niemców wśród nich był znikomy. Wójtowie i sołtysi stali się funkcjonariuszami niemieckich starostw. Do ich głównych zadań, należała organizacja kontyngentów, oraz wyznaczanie ludzi do pracy przymusowej. Mieli też obowiązek wskazywania osób współpracujących z podziemiem oraz osób ukrywających się (np. Żydów)²⁹. Wójtowie i sołtysi organizowali prace szarwarkowe na rzecz Niemców.

²⁹ Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 27.

Władze niemieckie zezwoliły na powstanie komisji doradczych przy wójcie, jako organie doradczym. Jednak pełnię odpowiedzialności ponosił wójt. Komisja mogła doradzać w sprawach realizacji zarządzeń niemieckich, dbać o estetykę wsi, organizować pomoc społeczną. Komisja stanowiła coś w rodzaju „okupacyjnego samorządu”. Wielu wójtów, sołtysów i doradców, pełniło swoją funkcję z polecenia podziemia³⁰.

Wójta mianował starosta i zatwierdzał szef okręgu (dystryktu). Starosta miał pełną władzę nad wójtem, kontrolował go i mógł uchylić każdą jego decyzję lub zmienić jego zarządzenie. *Wójtowie i sołtysi mieli obowiązek dokładnego wypełniania poleceń władz okupacyjnych, byli za to osobiście odpowiedzialni. W trudnych warunkach okupacyjnych ludzie ci przyjmowali różne postawy. Niektórzy spośród polskich wójtów i sołtysów starali się łagodzić los swych współrodaków z narażeniem własnego bezpieczeństwa; zdarzały się jednak wypadki kolaboracji*³¹.

³⁰ Tamże, s. 28.

³¹ Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 154.

Rozporządzenie

o zarządzie gmin polskich.

Z dnia 28 listopada 1939 r.

Na podstawie § 5 ust. 1 Dekretu Führer'a i Kanclerza Rzeszy Niemieckiej o Administracji okupowanych polskich obszarów z dnia 12 października 1939 r. (Reichsgesetzbl. I S. 2077, Dziennik Ustaw Rzeszy Niemieckiej I str. 2077) rozporządzam:

§ 1

Zarządem gminy (wsi, miasta, powiatu miejskiego) kieruje burmistrz za pełną i wyłączną odpowiedzialnością, a w razie niemożności wykonania obowiązków przezeń, jego zastępca.

§ 2

Burmistrz zastępuje gminę. Jest on przełożonym wszystkich osób zatrudnionych w służbie gminy. Przyjmuje ich do służby i zwalnia ich.

§ 3

Burmistrz ponosi odpowiedzialność za gminną gospodarkę finansową.

§ 4

Burmistrz ma do pomocy bez uszczerbku jego wyłącznej odpowiedzialności za porządek gminy 5 doradców w miejscowościach do 10.000 mieszkańców, a 10 doradców w miejscowościach ponad 10.000 mieszkańców.

§ 5

Doradców powołuje burmistrz spośród mieszkańców.

§ 6

Burmistrza i jego zastępcę powołuje w gminach do 20.000 mieszkańców Szef Okręgowy na przedstawienie przez Starostę, w miejscowościach ponad 20.000 mieszkańców Generalny Gubernator.

§ 7

Burmistrz ma być przynależnym do przeważającej w gminie grupy ludowej.

Urząd gminy bywał celem ataków partyzanckich. Niszczono akta kontyngentowe oraz zwykłe akta gminne.

Obok oficjalnych struktur władz gminnych, wyznaczanych i kontrolowanych przez Niemców, istniały też struktury polskiego państwa podziemnego. Każda gmina w ówczesnej Polsce, miała podziemnego, konspiracyjnego wójta.

W czasie wojny rozbudowano urząd gminy, aby zapewnić sprawny pobór podatków i kontyngentów. Co tydzień, każdy sołtys musiał stawić się w urzędzie gminy i wysłuchać kilkunastu zarządzeń w sprawie kontyngentów, podwód, podatków, bezpieczeństwa i wielu innych spraw. Zarządzenia były na przykład takie: *Zwracać uwagę, aby wałęsających się osobników zatrzymywać i meldować na posterunku, w rowach przydrożnych krów paść nie wolno, ogłoszono sołtysom, aby kontyngent jaj traktowali podobnie jak inne kontyngenty, zakaz korzystania z rozrywek i zabaw niebezpiecznych (huśtawki). Wszelkie tego rodzaju przyrzędy należy natychmiast zlikwidować, w przeciwnym razie posiadania na swoim terenie huśtawek będą surowo karani.* Sołtysi musieli zwracać uwagę na zaciemnienie mieszkań każdej nocy, oraz wyznaczać warty nocne. Sołtysi przekazywali zarządzenia ludności i organizowali skup żywności. Prowadzili kartoteki kontyngentowe. Kontyngenty były bardzo rozmaite, objęto nimi prawie wszystkie rodzaje produkcji rolniczej. Władze niemieckie ściągały kontyngenty: zbożowy, drobiarski, mięsny, warzywny, mleczny, ziemniaczany, słomy, miodu, jaj, buraka cukrowego, lnu, konopi. Oprócz tego zbierano także podatki. Każde gospodarstwo było dokładnie wymierzone i oszacowane pod względem dochodów. We wsiach wyznaczono tak zwanych „bańkowych”, zbierających bańki z mlekiem od gospodarzy. Za niedostarczenie mleka na czas, groziła grzywna oraz rekwizycja krowy.

Jak można sobie wyobrazić, zorganizowanie poboru tylu różnych produktów rolniczych nie było łatwe. Ludność miała poważne opóźnienia w oddawaniu kontyngentów. Sołtysi na każdej odprawie byli ponaglani do terminowego rozliczania kontyngentów i podatków. Dla tych, którzy opóźniali się w oddawaniu kontyngentów, powstał doraźny sąd gminny, ogłoszenia w tej sprawie rozklejano w gminie. Oprócz sądów były też inne sposoby dyscyplinowania opornych. Stosowano kary zbiorowe. Na przykład gromady wiejskie, które nie oddały 100% kontyngentów, nie miały prawa przemiału zboża w młynach.

Okupacja niemiecka trwała do początków 1945 roku.

GMINNA RADA NARODOWA UJANOWICE 1945-1954

W początku 1945 roku wkroczyły na teren gminy wojska Armii Czerwonej. Niemiecka administracja szybko opuściła ten teren.

Początkowo władzę przejmowali przedstawiciele delegatury Rządu na Kraj, bowiem legalnym rządem był Rząd Londyński, który w każdej gminie miał swojego przedstawiciela. Tymczasem w Lublinie powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego działający pod osłoną ZSRR. To właśnie przedstawiciele tego komitetu, przy pomocy wojsk radzieckich, przejmowali faktyczną władzę w terenie. W każdej gminie, opanowanej przez Sowieców, ustanowiono komendanta wojennego, który bardzo szybko odsunął od władzy prawowitych przedstawicieli. Sprzyjało temu skoncentrowanie dużych grup wojsk radzieckich. Po kilku tygodniach od wejścia Rosjan tworzone na nowo urzędy gminy na czele z wójtem. Byli to z reguły ludzie z autorytetem tolerowani przez wojska radzieckie. Wraz z wejściem Sowieców ustalono obowiązkowe kontyngenty na rzecz Armii Czerwonej i wojsk polskich. Miały one podobny wymiar jak te z czasów wojny, zwano je „świadczkami rzeczowymi”. Z czasem je obniżano aż do zniesienia w 1947 roku.

W pierwszym okresie po wyzwoleniu opierano się na przedwojennych rozwiązaniach ustrojowych. Ustanowiony przez Sowieców PKWN w Lublinie wydawał dekrety w sprawach organizacja obszaru kraju wyzwolonego z pod okupacji niemieckiej. Dnia 21 sierpnia 1944 roku dekret PKWN przywrócił przedwojenne podziały na województwa, gminy i gromady.³²

Po wojnie powracano generalnie do przedwojennych podziałów administracyjnych na poziomie gromad i gmin.

Gmina Ujanowice powróciła do powiatu limanowskiego i województwa krakowskiego.

³² Tamże, s. 159.

U S T A W A

z dnia 11 września 1944 r.

o organizacji i zakresie działania rad narodowych.

*Z ofiarnej walki ludu polskiego,
z krwi patriotów, przełanej ku chwale
Ojczyzny,
z bohaterskiego znoju żołnierzy Wolności,
z ducha braterskiej więzi Słowian w walce
z dziczą germańską,*

powstaje znów do życia Wolna i Niepodległa
Polska.

My, członkowie Krajowej Rady Narodowej, zgromadzeni na uwolnionej Ziemi Polskiej, pomni obowiązku wobec Narodu, z którego woli zjednoczyliśmy się do czynu i walki, wierni zasadom Manifestu Lipcowego, postanawiamy:

R o z d z i a ł I.

Powołanie rad narodowych.

Art. 1. Do czasu powołania stałej politycznej reprezentacji narodu w myśl zasad konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., jako tymczasowe organy ustawodawcze i samorządowe na oswobodzonych od okupanta terenach Rzeczypospolitej Polskiej, działają rady narodowe.

Art. 2. 1. Struktura hierarchiczna rad narodowych jest następująca:

- a) Krajowa Rada Narodowa,
- b) wojewódzkie rady narodowe,
- c) powiatowe rady narodowe,
- d) miejskie rady narodowe,
- e) gminne rady narodowe.

2. Zakres działalności terytorialnej rad narodowych wskazanych w § 1 punkty b—e, opiera się na podziale administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej z tym, że Rady Narodowe miast Warszawy i Łodzi posiadają uprawnienia wojewódzkich rad narodowych, miejskie rady narodowe miast wydzielonych posiadają uprawnienia powiatowych rad narodowych, zaś miejskie rady narodowe miast nie wydzielonych — uprawnienia gminnych rad narodowych.

R o z d z i a ł II.

Skład rad narodowych.

Art. 3. Udział w tworzeniu rad narodowych biorą wszystkie organizacje i zrzeszenia

Fragment dekretu o radach narodowych z 11 września 1944 roku (Dz. U. 1944, nr 5, poz. 22)

Władze PKWN-u wprowadziły nowe rozwiązania ustrojowe. Wprowadzono wzorem ZSRR rady narodowe. W dniu 11 września 1944 roku wydano dekret o organizacji i zakresie działań rad narodowych.³³

Miały działać tymczasowo, ale pozostały aż do 1990 roku. Rady narodowe stanowiły „uspołecznioną formę sprawowania administracji”. Była to instytucja nieznana w społeczeństwie i podchodzono do niej na wsi z nieufnością. Rady narodowe zostały włączone w skład systemu samorządowego. Ostateczny kształt organizacji samorządu lokalnego został określony na mocy dekretu z 23 listopada 1944 roku.³⁴ Zagwarantowano istnienie wspólnot samorządowych gminnych, powiatowych i wojewódzkich z własnym majątkiem i osobowością prawną. Wspólnota samorządowa posiadała swoje organy wykonawcze – zarządy oraz uchwałodawcze – rady narodowe (zamiast poprzednio rad gminnych). Zakres działań organów regulowały przepisy przedwojenne (z 1933 roku). Jednocześnie rady narodowe na mocy innych przepisów stanowiły organy władzy państwowej o szczególnych kompetencjach kontrolnych. Organem rad narodowych były

³³ Dz.U. 1944, nr 5 poz. 22

³⁴ Dz.U. 1944, nr 14 poz. 74.

prezydium rad narodowych złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. To właśnie prezydium rad narodowych z czasem zaczęły przejmować funkcje zarządów gmin. Organ ten działał kolegialnie zbierając się na sesjach.

Gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, „reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi”. W skład gminnej rady narodowej wchodziła odtąd członkowie rady gminnej powołani przed uchwaleniem dekretu o radach narodowych, przedstawiciele organizacji politycznych, zrzeszeń społecznych, organizacji młodzieżowych, przedstawiciele wojskowości, nauki i pracy społecznej.

W praktyce członkowie rad byli delegatami partii politycznych i organizacji społecznych kontrolowanych przez nowe władze. Początkowo zasiadały w nich także osoby z przedwojennego samorządu, autorytety miejscowe, nawet księża. Te osoby wyrzucano przy częstych „reorganizacjach” rad zarządzanych przez rady wyższego szczebla. Wola ludności poszczególnych wsi nie miała najmniejszego znaczenia. Niewygodnych radnych usuwano, a w ich miejsce powoływano nowych na mocy uchwały gminnej rady. Preferowano ludzi związanych z PPR (potem PZPR) i o niskim statusie majątkowym. Największa „akcja wymiany” radnych miała miejsce w 1948 roku.

Gminne rady narodowe w głosowaniu tajnym większością głosów wybierały zarząd gminny, jako organ wykonawczy. Zarząd składał się z wójta, podwójciego i trzech członków. Wybór wójta i podwójciego podlegał zatwierdzeniu przez starostę. Kompetencje zarządu były takie same jak przed wojną, jednak z czasem zaczęto pomniejszać ich rolę. Ich funkcje przejmowały prezydium rad narodowych spychając wójta do mało znaczącej w gminie roli wykonawcy poleceń prezydium GRN.

Zarząd gminy miał do pomocy urząd gminy z sekretarzem na czele. W urzędach zatrudniono więcej urzędników – referentów. Byli to referenci ds. administracyjnych, wojskowych, kontyngentów, podatkowych itp. Zatrudniano także woźnego. Wiązało się to ze wzrostem biurokracji. Po wojnie płace w administracji lokalnej były bardzo małe i z tego powodu wielu wykwalifikowanych urzędników przedwojennych odeszło z pracy. Z czasem zastąpili ich nowi – ukształtowani według zupełnie nowych wzorców.

niny wiejskie (c. d.)

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
	ogółem	mężczyźni	kobiety	w wieku lat		
				poniżej 18	18-59 i więcej	
Pow. Limanowa (dok.) — County Limanowa (concl.)						
Skrzydlna	2545	1204	1341	984	1358	203
Tymbark	10803	5230	5573	4574	5485	744
Ujanowice	7379	3591	3788	3195	3754	430

Dane ze spisu powszechnego z 1946 roku gmina. Gmina Ujanowice liczyła 7379 mieszkańców (Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947, s. 61)

Gmina Ujanowice na mapie z 1952 roku

Tuż po wojnie praca urzędników gminnych była bardzo trudna. Wszystko za sprawą podziemia niepodległościowego, które walczyło z władzą komunistyczną. Nowa władza nie cieszyła się poparciem ogółu ludności. Powszechnie odbierano ją jako narzuconą przy pomocy Armii Czerwonej. Świadczyły o tym prawdziwe wyniki referendum z 1946 roku (słynne hasło 3 razy „tak”) oraz wyborów ze stycznia 1947 roku. Masowe fałszerstwa spowodowały przejęcie pełni władzy przez komunistów.

Typowe dla tego pierwszego okresu powojennego była słaba frekwencja na sesjach gminnych rad narodowych. Zapewne nie wszyscy chcieli uczestniczyć we władzach ustanowionych przez komunistów, dodatkowo w tym czasie uczestniczenie we władzach gminnych mogło spowodować pobicie przez siły niepodległościowe. Wymierzanie publicznie kar cielesnych, było standardową karą dla zwolenników nowej władzy. Często zdarzało się, że niektórzy członkowie władz gminnych wyjeżdżali na Ziemię Zachodnie porzucając często ważne funkcje we władzach lokalnych.

Ówczesny samorząd gminny zajmował się instytucjami oświatowymi, kulturalnymi, ochrony zdrowia, dróg lokalnych, gospodarki komunalnej, transportu.

Dochody samorządu pochodziły z różnego rodzaju opłat administracyjnych, targowych, za korzystanie z urządzeń komunalnych, pożyczek, dotacji Skarbu Państwa oraz dodatków do podatków państwowych (głównie podatek gruntowy).

Gromady wiejskie w okresie powojennym działały w oparciu o dawne rozwiązania prawne. Nadal istniało zebranie gromadzkie na czele z sołtysem i radą gromadzką. Wspólnoty gromadzkie organizowały życie zbiorowe swojej gromady. Jednak ich rola zaczęła być ograniczana. Formalnie rozporządzały majątkiem gromadzkim, jednak niewiele go pozostało, ponieważ został upaństwowiony. Władze komunistyczne wprowadziły, bowiem podział majątku na państwowy, spółdzielczy i prywatny. Grunty gromadzkie i majątek gromadzki w tym podziale przeszły na własność państwa.

Do 1950 roku formalnie nadal działał samorząd gminny, jednak gminne rady narodowe uzyskały niewiele uprawnień do samodzielnego działania. (...) W systemie rad narodowych dominująca rola została powierzona organom wykonawczym i aparatowi urzędniczemu. Następowala biurokratyzacja życia publicznego. Szybko niszczał dawny majątek samorządowy, bo jego nowy właściciel – Skarb Państwa – nie potrafił temu skutecznie przeciwdziałać.³⁵

Samorząd gminny nie miał prawa istnieć w socjalistycznym państwie. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej* ³⁶zniesiono samorząd terytorialny (pozostał nadal okręg zwany gminą). Jego cały majątek przejęło państwo. Rozwiązano organy wykonawcze gmin (wójt i zarząd gminy), rady gromadzkie. Ich kompetencje przejęły rady narodowe. Wprowadzono wtedy jednolity system władz i administracji terenowej oparty na wzorach radzieckich. Rady narodowe *były organami władzy państwowej w jednostkach podziału terytorialnego i na ich obszarze kierowały działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną. Na czele rad stały prezydya, które w praktyce przejęły funkcję rad narodowych.*³⁷ Rady narodowe wybierano w wyborach

³⁵ Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 36.

³⁶ Dziennik Ustaw, 1950, nr 14, poz. 130.

³⁷ Kallas M., *Historia Ustroju Polski*, Warszawa 2001, s. 396.

powszechnych przez miejscową ludność³⁸. Pierwsze wybory przeprowadzono jednak dopiero w 1954 roku.

W ten sposób pełnię władzy w gminie przejęły rady narodowe oraz prezydium – organ kolegialny. Już wcześniej obniżano rolę wójta i zarządu, teraz zlikwidowano te pozostałości *sanacyjnej Polski*. Prezydium zbierały się na sesjach podobnie jak wcześniej zarządy gminy. Pozostały nadal urzędy gminy pracujące pod kierunkiem sekretarzy gmin. Sekretarze wchodzili odtąd w skład prezydium.

Sołtysi do tej pory podlegali wójtom i starostom, od czasu wejścia przepisów z 1950 roku podlegali przewodniczącym gminnych rad narodowych.

Po wojnie utrzymywał się podział na gromady wiejskie z sołtysami na czele. Nie miały one jednak żadnych uprawnień samorządowych. W skład gminy Ujanowice w 1952 roku wchodziły gromady: Jaworzna, Kamionka Mała, Kobyłczyzna, Krosna, Laskowa, Sechna, Strzeszyce, Ujanowice i Żmiąca.³⁹

W latach 1953-1954 roku rozpoczęto kampanię propagandową informującą o potrzebie zmian w administracji. Władza ludowa miała znaleźć się *bliżej ludu*, a nie tylko w często odległej siedzibie gminy. „Sanacyjny” przeżytek w postaci gmin miał zostać zlikwidowany. Z końcem 1954 roku gminy (w tym Ujanowice) zakończyły działalność.

GROMADZKIE RADY NARODOWE

Już w 1953 roku rozpoczęto przygotowania do zmian w podziale administracyjnym kraju najniższego szczebla. Dawne granice gmin miały się zmienić. Gminy miały zastąpić mniejsze jednostki – gromady. Celem reformy miało być *włączenie coraz szerszych rzesz pracujących do udziału w rządzeniu państwem, rozwijaniu ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi*.⁴⁰

Zlikwidowano już samorząd gminny, teraz likwidacji miały ulec także gminy. Kraj miał ulec zupełnej przebudowie. Gromady miały stać się załącznikiem dużych, kolektywnych gospodarstw rolnych, na kształt radzieckich kołchozów.

25 września 1954 roku weszła w życie ustawa o reformie podziału administracyjnego.⁴¹ W miejsce dotychczasowych gmin powstały nowe gromady położone na terenie jednej lub sąsiadujących ze sobą dawnych gmin. Nowe gromady miały mieć powiązania komunikacyjne, wspólne *urządzenia gospodarcze, kulturalne, zdrowotne* (art. 2). Liczba mieszkańców miała się wahać od tysiąca do trzech tysięcy, powierzchnia od 15 do 50 kilometrów kwadratowych. Na czele całości stała gromadzka rada narodowa z prezydium (przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków).

Początkowo gromadzkie rady narodowe (GRN) miały bardzo wąskie kompetencje. Według ustawy gromadzkie rady: *kierują w swoim zakresie na terenie gromady działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną* (art. 10). W praktyce zostały głównie sprowadzone do

³⁸ Tamże.

³⁹ Wykaz gromad PRL według stanu z dnia 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952, s.

⁴⁰ Wstęp do ustawy z 25 września 1954 roku o reformie podziału administracji wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych, Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.

⁴¹ Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.

wykonywania zarządzeń władz powiatowych. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej sprawowało szczegółową kontrolę nad działalnością władz gromadzkich.

Gromada uchwałała budżet (z czego połowa szła na kilkusobową administrację), zarządzała mieniem gromadzkim, prowadziła sprawy meldunkowe i rejestrację rowerów. Budżety gromadzkie powiązane były z budżetem powiatowym. Bez wsparcia władz powiatowych żadne inwestycje nie mogły być prowadzone, gdyż przekraczało to możliwości niewielkiej gromady. W tych czasach w niewielkim zakresie remontowano drogi sposobem szarwarkowym. Głównym zadaniem gromad okazało się organizowanie rolnictwa w celu powiększenia zbiorów i maksymalne zrealizowanie narzuconych planów skupu i podatków.

Gromady obejmowały kilka wsi, często nie mając na swoim terenie prawie żadnych instytucji użyteczności publicznej z wyjątkiem szkół. Często Gminne Spółdzielnie, ośrodki zdrowia, komendy MO itp. pozostawały poza granicami gromady, skazując je na niesamodzielny byt.

Sołtysi w historii miewali lepsze i gorsze okresy, ale byli zawsze. Obowiązki sołtysów przejęli pełnomocnicy gromadzkich rad narodowych, powoływani przez gromadzką radę narodową. *Pełnomocnik działał w oparciu o wytyczne GRN i był łącznikiem między gromadą a wsią.* Do jego zadań należało organizowanie czynów społecznych, zwoływał zebrania wiejskie, *wpływał na polityczno-społeczne postawy wsi, informował GRN o skargach i postulatach ludności.* Wystawiał świadectwa pochodzenia zwierząt. Co tydzień uczestniczył w odprawach w biurze gromadzkim. Instytucja pełnomocników nie sprawdziła się i nigdy nie została przez wieś zaakceptowana. Pełnomocnik nie był przez nich wybierany i nie reprezentował wsi. Był po prostu przedstawicielem władzy egzekwującym wykonywanie przez obywateli obowiązków wobec państwa. W latach 1954–1958 zebrania wiejskie nie mogły uchylać żadnych uchwał, mogły jedynie zgłaszać postulaty.⁴²

191

U S T A W A

z dnia 25 września 1954 r.

o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych.

W celu:

- włączenia coraz szerszych rzesz pracujących chłopów do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijania ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi,
- sprawniejszego zaspokajania potrzeb materialnych i kulturalnych ludności,
- dalszego zbliżenia organów władzy państwowej do najszerszych mas pracujących wsi — stanowi się, co następuje:

Rozdział I.

Utworzenie gromad.

Art. 1.

W miejsce dotychczasowych gmin i gromad tworzy się nowe gromady, jako jednostki podziału administracyjnego wsi.

Art. 2.

W skład gromady powinny wchodzić wsie, położone na terenie jednej gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin, powiązane komunikacyjnie oraz posiadające wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne.

Fragment ustawy o podziale administracyjnym wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191)

⁴² Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 37.

Gromady miały się stać załącznikiem przyszłych dużych kolektywnych gospodarstw rolnych. Powoli wprowadzano kolektywne formy gospodarowania. Na przykład w wykonywaniu siewów poszczególne wsie miały współzawodniczyć i dodatkowo cała gromada współzawodniczyła z inną gromadą. Formalnie każde gospodarstwo rolne było prywatne i oddzielne, lecz plany siewów, omłotów itd. układano wspólnie i każdy rolnik, który za wcześnie lub za późno zasiał zboże mógł mieć kłopoty. Za niewykonanie planów groziły kary. Do najłagodniejszych należało wywieszenie nazwiska „opornego chłopca” na specjalnej tablicy przed biurem gromadzkim.

W październiku 1956 roku dawny system stalinowski upadł. Władzę przejął Władysław Gomułka. Na razie wycofano się z projektu powszechnej kolektywizacji. System podziału na małe gromady nie odpowiadał tym planom.

Od lutego 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca im większe uprawnienia.⁴³ Rozpoczęto także proces komasacji gromad w większe jednostki, bowiem większość z nich była kompletnie nieefektywna. Przy tworzeniu gromad propaganda tłumaczyła, że władza będzie bliżej ludzi. Gdy rozpoczęto scalanie gromad nie było żadnej akcji propagandowej więc ludzie odbierali to z nieufnością.

Według ustawy o radach narodowych z 1958 roku precyzyjniej sformułowano zakres działania rad narodowych i ich kompetencje. Rada uchwałała na posiedzeniach lub rozpatrywała akty o zasadniczym znaczeniu dla podległego terytorium, jak budżet, plan społeczno-gospodarczy, sprawozdania z jego wykonania. Do zadań gromadzkich rad należało w szczególności: *współdziałanie z kółkami rolniczymi, spółdzielniami produkcyjnymi, dbanie o prawidłową gospodarkę w lasach, współdziałanie ze spółdzielniami w zakresie zaopatrzenia i usług, zarząd mieniem gromadzkim, drobnymi zakładami produkcyjnymi, usługowymi, zabezpieczenie pomieszczeń i obsługa szkół podstawowych, przysposobienia rolniczego, izb porodowych, bibliotek*. Aparatem wykonawczym i zarządzającym rady było prezydium, opiniodawczym i kontrolnym komisje rady. Organami pomocniczymi gromadzkich rad byli sołtysi i zebrania wiejskie. Prezydium (przewodniczący i 4-5 członków) jako organ wykonawczo-zarządzający rady, reprezentowało radę na zewnątrz i organizowało pracę rady narodowej. Przewodniczący prezydium wybrany przez radę musiał być zatwierdzony przez Powiatową Radę Narodową. Komisje rady opiniowały i inicjowały sprawy mające być przedmiotem sesji, kontrolowały działalność aparatu prezydium i całej rady. Szefowie komisji gromadzkich nie wchodzili w skład prezydium.

Sekretarz gromadzki nie wchodził odtąd w skład prezydium, stojąc na czele biura gromadzkiego złożonego z kilku urzędników (referentów). W biurze gromadzkim pracował też przewodniczący jako etatowy pracownik.

Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku. Tym wyborom towarzyszyła wielka akcja propagandowa. Kolejne wybory również przeprowadzano w podobny sposób. Frekwencja zawsze zbliżała się do 100%, tyle samo głosowało na jedyną listę wyborczą – Front Jedności Narodu. Mimo, że wyniki były z góry znane władze przywiązywały, wzorem ZSRR, dużą wagę do wyborów. Pierwsze dwie

⁴³ Dz.U. z 1958 nr 5 poz. 16 (tekst ujednolicony Dz.U. z 1975 nr 26 poz. 139)

kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie. Wybory miały miejsce w latach 1961, 1965 i 1969.⁴⁴

Przed każdymi wyborami na wsiach przeprowadzano kampanię wyborczą, co oznaczało zebranie na którym mieszkańcy mieli wysuwać swoje postulaty (np. budowy drogi czy szkoły). Realne postulaty stawały się programem wyborczym. Z ich wypełnieniem bywało różnie.

Jednym z problemów ówczesnej administracji było rozdrobnienie. W dawnej gminie utworzono po kilka gromadzkich rad narodowych z osobnymi biurami gromadzkimi. W każdej z tych gromad należało zapewnić lokal, sprzęt biurowy i kadry. Często był z tym duży problem. Pensje były niskie i trudno było znaleźć kompetentne osoby do pracy.

Według ustawy o radach narodowych z 1958 roku na wsiach na nowo powołano sołtysów i zwoływano okresowo zebrania wiejskie. Artykuł 72, punkt 1 i 2 głosił: *Celem rozpatrywania spraw dotyczących poszczególnych wsi, wchodzących w skład gromady zwołuje się zebranie mieszkańców tych wsi (zebranie wiejskie). Dla zapewnienia stałej łączności między poszczególnymi wsiami a gromadzką radą narodową i jej prezydium mieszkańcy wsi wybierają sołtysa.* Powrócono do zebrań wiejskich. Sołtys uczestniczył w sesjach GRN z głosem doradczym.

Dla wsi polskiej okres po 1956 roku jest często nawet dobrze oceniany przez świadków. Po latach represji wiele się zmieniło. Władze przestały na siłę tworzyć spółdzielnie produkcyjne i PGR-y, co dało szybki efekt wzrostu produkcji rolnej. Zmniejszono wymiary obowiązkowych dostaw oraz podatków. Podniesiono ceny skupu. Polepszyło się zaopatrzenie sklepów, w tym także w materiały budowlane tak potrzebne na wsi. Władze państwowe położyły duży nacisk na spółdzielczość mleczarską, ogrodniczą i kredytową (Spółdzielnie Oszczędnościowo-Kredytowe). Utworzono Państwowe Ośrodki Maszynowe (POM), które świadczyły usługi maszynowe dla rolników. Władze postawiły na szkolenia rolnicze (organizowane w sezonie jesienno-zimowym). Wieś „zasypano” nawozami sztucznymi, które należało obowiązkowo wykupić⁴⁵. Propagowano uprawę warzyw i owoców. Przy biurze gromadzkim rozpoczęła działalność gromadzka służba rolna złożona z agronoma i zootechnika gromadzkiego. Rozpoczęto weryfikacje gospodarstw rolnych pod względem rentowności. Duży nacisk kładziono na powstawanie kółek rolniczych mogących po preferencyjnych cenach kupować maszyny rolnicze. Kółka prawie siłą zakładano w każdej wsi. Z czasem tworzone Międzykółkowe Bazy Maszynowe mające na celu stworzenie lepszych usług dla rolników. Jednak władze nie zrezygnowały całkiem z zamierzeń kolektywizacji rolnictwa. Podtrzymywano nierentowne Państwowe Gospodarstwa Rolne oraz spółdzielnie produkcyjne, które się nie rozwiązały. W PGR-ach nadal panował bałagan i marnotrawstwo. Wiele jeszcze było marnotrawstwa w Gminnych Spółdzielniach mających monopol na handel, skup i usługi na wsiach.

Dużo sił i środków poświęcono słusznej akcji podniesienia poziomu oświaty, czytelnictwa i zwalczania analfabetyzmu. Na tym polu działały biblioteki gromadzkie. Borykały się one często z licznymi problemami.

⁴⁴ Daty wyborów: 5 grudnia 1954, 2 lutego 1958, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965, 1 czerwca 1969.

⁴⁵ Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II...*, s. 270.

Jedynymi tolerowanymi partiami politycznymi na wsi było Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, cieszące się dość dużym poparciem oraz Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Ta druga cieszyła się małą popularnością. Nowych członków trudno było pozyskać.

W końcu 1954 roku na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie powołano gromadzkie rady narodowe:

GROMADA KAMIONKA MAŁA 1954-1957

W skład gromady Kamiona Mała weszły obszary dotychczasowych gromad: Kamionka Mała i Jaworzna z gminy Ujanowice.⁴⁶

Gromada Kamionka Mała istniała zaledwie do końca 1957 roku. Gromada została zlikwidowana i jej obszar włączono do gromady Laskowa.⁴⁷

GROMADA LASKOWA 1954-1972

W skład nowo powołanej gromady Laskowa wszedł obszar dotychczasowej gromady Laskowa z dawnej gminy Ujanowice.⁴⁸

Z dniem 1 stycznia 1958 roku w skład gromady Laskowa włączono obszar zlikwidowanej gromady Kamionka Mała (Kamionka Mała i Jaworzna).⁴⁹ W powyższym kształcie gromada funkcjonowała do końca 1972 roku.

GROMADA UJANOWICE 1954-1972

W skład gromady Ujanowice weszły obszary dotychczasowych gromad: Ujanowice, Kobyłczyzna i Sechna z gminy Ujanowice.⁵⁰

Gromada Ujanowice funkcjonowała w powyższych granicach do końca 1959 roku. Następnie w jej skład włączono obszar zlikwidowanej gromady Żmiąca (Krosna, Strzeszyce i Żmiąca).⁵¹ W nowych granicach gromada działała do końca 1972 roku.

⁴⁶ Dz. Urz. WRN Kraków, 1954, nr 11, poz. 50.

⁴⁷ Dz. Urz. WRN Kraków, 1957, nr 11, poz. 59.

⁴⁸ Dz. Urz. WRN Kraków, 1954, nr 11, poz. 50.

⁴⁹ Dz. Urz. WRN Kraków, 1957, nr 11, poz. 59.

⁵⁰ Dz. Urz. WRN Kraków, 1954, nr 11, poz. 50.

⁵¹ Dz. Urz. WRN Kraków, 1959, nr 16, poz. 205.

GROMADA ŻMIĄCA 1954-1959

W skład gromady Żmiąca weszły obszary dotychczasowych gromad: Krosna, Strzeszyce i Żmiąca z gminy Ujanowice.⁵² Gromada Żmiąca funkcjonowała zaledwie do końca 1959 roku. Następnie gromadę zlikwidowano i włączono do sąsiedniej gromady Ujanowice.⁵³

Podział na gromadzkie rady narodowe w 1957 roku

⁵² Dz. Urz. WRN Kraków, 1954, nr 11, poz. 50.

⁵³ Dz. Urz. WRN Kraków, 1959, nr 16, poz. 205.

- 2015/4, 2014/2, 2011/3, do granicy dotychczasowej gromady Pisarzowa, ,
19. gromadę Łukowica z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Łukowicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Łukowica, Jadamwoła i Jastrzebie oraz część obszaru dotychczasowej gromady Stronie, stanowiąca miejscowość Wolica, z gminy Łukowica.
W granice gromady Łukowica na odcinku miejscowości Wolica wchodzi wszystkie parcele gruntowe i budowlane, położone na zachód od wschodniej granicy pgr. I kat. 1050/1, dotychczasowej gromady Stronie.
 20. gromadę Stronie z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Stroniu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Świdnik, Owieczka i Stronie bez miejscowości Wolica i Zagórów, z gminy Łukowica,
 21. gromadę Rozтока z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Roztoce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Rozтока i Młyńczyska, z gminy Łukowica.
 22. gromadę Przyszowa z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przyszowej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Przyszowa oraz część obszaru dotychczasowej gromady Stronie, stanowiąca miejscowość Zagórów w jej granicach katastralnych, z gminy Łukowica.
 23. gromadę Kasinka Mała z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kasince Małej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Kasinka Mała, z gminy Mszana Dolna.
 24. gromadę Kasina Wielka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kasinie Wielkiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Kasina Wielka, z gminy Mszana Dolna.
 25. gromadę Łostówka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Łostówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Łostówka, z gminy Mszana Dolna.
 26. gromadę Łętowe z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Łętowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Łętowe, z gminy Mszana Dolna.
 27. gromadę Mszana Górna z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mszanie Górnej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Mszana Górna, z gminy Mszana Dolna.
 28. gromadę Raba Niżna z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rabie Niżnej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Raba Niżna i Gilne, z gminy Mszana Dolna.
 29. gromadę Niedźwiedź z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Niedźwiedziu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Niedźwiedź i Podobin, z gminy Niedźwiedź.
 30. gromadę Lubomierz z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Lubomierzu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Lubomierz, z gminy Niedźwiedź.
 31. gromadę Konina z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Koninie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Konina, z gminy Niedźwiedź.
 32. gromadę Poręba Wielka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Porębie Wielkiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Poręba Wielka, z gminy Niedźwiedź.
 33. gromadę Olszówka z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Olszówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Olszówka, z gminy Niedźwiedź.
 34. gromadę Skrzydłina z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Skrzydlinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Przenosza, Stróża, Skrzydłina i Wola Skrzydlańska, z gminy Skrzydłina, oraz część obszaru dotychczasowej gromady Janowice, stanowiąca miejscowość Klimkówka, z gminy Jodłownik.
 - Granica gromady Skrzydłina na odcinku miejscowości Klimkówka biegnie od północno-wschodniego narożnika pgr. I kat. 785 dotychczasowej gromady Janowice, położonego u styku z granicą dotychczasowej gromady Przenosza, w kierunku zachodnim, północno-wschodnim i wschodnim, północno-wschodnią i północno-zachodnią granicą pgr. I kat. 785, wschodnią granicą pgr. I kat. 786/1, południowo-wschodnimi granicami pgr. I kat. 639, 633, 634, południowo-zachodnimi granicami pgr. I kat. 457/1, 800/2, 440/2, 440/1, 437, południowo-wschodnią granicą pgr. I kat. 436, południowo-zachodnią granicą pgr. I kat. 423, południowo-wschodnimi granicami pgr. I kat. 422, 805, północnymi granicami pgr. I kat. 806, 390, północno-zachodnimi granicami pgr. I kat. 393, 395, południowo-wschodnią granicą pgr. I kat. 407/1, północno-zachodnimi granicami pgr. I kat. 396, 397, północno-wschodnimi granicami pgr. I kat. 400, 770, 363/2, do granicy dotychczasowej gromady Przenosza.
 35. gromadę Słopnice z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Słopnicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gminy Słopnice bez miejscowości Słopnice Lipowskie.
 36. gromadę Tymbark z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tymbarku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Tymbark, Piekietko i Zamieście bez miejscowości Zadziele, z gminy Tymbark.
 37. gromadę Jasna—Podłopień z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jasnej — Podłopień; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Jasna — Podłopień i Zawadka, z gminy Tymbark.
 38. gromadę Rybie Nowe z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rybiu Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Rybie Nowe i Rybie Stare, z gminy Tymbark.
 39. gromadę Rupniów z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rupniowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Rupniów i Kisielówka, z gminy Tymbark.
 40. gromadę Ujanowice z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ujanowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Ujanowice, Kobylczyna i Sechna, z gminy Ujanowice.
 41. gromadę Zmłacza z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zmłaczce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Krosna, Strzeszyce i Zmłacza, z gminy Ujanowice.
 42. gromadę Kamionka Mała z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kamionce Małej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Kamionka Mała i Jaworzna, z gminy Ujanowice.
 43. gromadę Laskowa z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Laskowej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Laskowa, z gminy Ujanowice.
- Sekretarz Sesji: Przewodniczący Sesji:
Fajfer Tekla Drelchowski Józef
- UCHWAŁA Nr 24/IV/54
Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie
z dnia 6 października 1954 r.
w sprawie podziału na gromady powiatu miechowskiego.
Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Krakowie uchwala, co następuje:
W powiecie miechowskim, województwie krakowskim tworzy się następujące gromady:
1. gromadę Miechów — Charsznica z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Miechowie—Charsznicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowych gromad: Miechów—Charsznica, Charsznica, Szarkówka, Uniejów Państwowy, Witowice Dwór i Chodów, z gminy Chodów.

Akt powołania gromad w 1954 roku (Dz. Urz. WRN Kraków, 1954, nr 11, poz. 50)

SPISY RADNYCH GROMADZKICH

GROMADA KAMIONKA MAŁA

Kadencja 1955-1957⁵⁴

6. Gromada Kamionka Mała

1. Szewczyk Józef
2. Krawczyk Piotr
3. Fafara Tomasz
4. Dudek Katarzyna
5. Maślak Edward
6. Wróbel Ferdynand
7. Pławecka Zofia
8. Zelek Ludwik
9. Marcisz Jan
10. Chochliński Wincenty
11. Pławecki Jan
12. Krawczyk Janina
13. Krzyżak Władysław
14. Matras Jan
15. Zelek Piotr
16. Zelek Piotr

⁵⁴ Dz. Urz. WRN Kraków, 1955, nr 1, poz. 7-8.

GROMADA LASKOWA

Kadencja 1955-1957 ⁵⁵	Kadencja 1958-1961 ⁵⁶
10. Gromada Laskowa 1. Dudek Józef 2. Kaja Michał 3. Jajeśnica Janina 4. Staszak Maria 5. Załubski Michał 6. Zelek Wojciech 7. Michura Piotr 8. Dudek Jan 9. Bobowska Rozalia 10. Salabura Małgorzata 11. Jędrzejek Piotr 12. Jędrzejek Zygmunt 13. Kowalczyk Wilhelmina 14. Matras Michał 15. Jajeśnica Józef 16. Kuchta Władysław 17. Cichoń Jan 18. Natanek Marcin 19. Szewczyk Wojciech 20. Gajewski Stefan 21. Ptaszek Walenty	Gromadzka Rada Narodowa w Laskowej Okręg wyborczy Nr 1 1. Kaja Jan 2. Jędrzejek Piotr 3. Matras Józef 4. Rosiek Józef 5. Dudek Józef 6. Śledź Stanisław 7. Natanek Marcin 8. Zelek Wojciech 9. Matras Michał 10. Salabura Ludwik 11. Kowalczyk Karol 12. Jajeśnica Janina 13. Drożdż Emil 14. Puch Michał Okręg wyborczy Nr 2 1. Piegza Władysław 2. Zelek Piotr s. Józefa 3. Dadał Stanisław 4. Zelek Józef s. Michała 5. Kopeć Jan 6. Orzeł Jan 7. Matras Stanisław 8. Piawecki Benedykt Okręg wyborczy Nr 3 1. Fiejtek Zofia 2. Dudek Michał 3. Bukowiec Stanisław 4. Salabura Wincenty 5. Olszewski Piotr

⁵⁵ Dz. Urz. WRN Kraków, 1955, nr 1, poz. 7-8.

⁵⁶ Dz. Urz. WRN Kraków, 1958, nr 3, poz. 12.

Gromadzkiej Rady Narodowej w Łaskowej

w okręgu wyborczym Nr 1

1. Matras Józef
2. Kaja Jan
3. Puch Stefan
4. Czech Anna
5. Storch Edward
6. Puch Michał
7. Daniel Stanisław
8. Salabura Ludwik

w okręgu wyborczym Nr 2

1. Matras Michał
2. Jelonek Jan
3. Matras Benedykt
4. Frączek Józef
5. Matras Antoni
6. Rosiek Józef
7. Jędrzejek Antoni

w okręgu wyborczym Nr 3

1. Zelek Piotr
2. Król Jakub
3. Pławewski Benedykt
4. Matras Stanisław
5. Zelek Józef
6. Orzeł Jan
7. Zelek Piotr
8. Fafara Tomasz

w okręgu wyborczym Nr 4

1. Fiejtek Fryderyk
2. Krawczyk Piotr
3. Wróbel Ferdynand
4. Raczek Władysław

⁵⁷ Dz. Urz. WRN Kraków, 1961, nr 7, poz. 58.

Kadencja 1965-1969 ⁵⁸	Kadencja 1969-1972 (1973) ⁵⁹
Gromadzkiej Rady Narodowej w Laskowej w okręgu wyborczym Nr 1: 1. Czech Józef 2. Puch Michał 3. Frączek Józef 4. Kaja Jan 5. Matras Józef 6. Matras Antoni w okręgu wyborczym Nr 2: 1. Mąka Julian 2. Trzupek Józef 3. Matras Benedykt 4. Wiktorek Gustaw 5. Rosiek Józef w okręgu wyborczym Nr 3: 1. Młynarczyk Jan 2. Matras Stanisław 3. Orzeł Jan 4. Zelek Józef 5. Król Jakub 6. Fiejtek Fryderyk 7. Raczek Władysław 8. Orzeł Józef	Gromadzkiej Rady Narodowej w Laskowej w okręgu wyborczym Nr 1: 1. Czech Józef 2. Puch Michał 3. Frączek Józef 4. Matras Józef 5. Wojtas Jan 6. Sławęta Stanisław w okręgu wyborczym Nr 2: 1. Trzupek Józef 2. Załupski Michał 3. Rosiek Józef 4. Wiktorek Gustaw 5. Piętoń Irena w okręgu wyborczym Nr 3: 1. Fiejtek Fryderyk 2. Marcisz Jan 3. Raczek Władysław 4. Krzanowski Józef 5. Orzeł Stanisław 6. Zelek Józef 7. Bukowiec Piotr 8. Filipek Janina

⁵⁸ Dz. Urz. WRN Kraków, 1965, nr 10, poz. 90.

⁵⁹ Dz. Urz. WRN Kraków, 1969, nr 7, poz. 91.

GROMADA UJANOWICE

Kadencja 1955-1957 ⁶⁰	Kadencja 1958-1961 ⁶¹
39. Gromada Ujanowice 1. Gołąb Jan 2. Krzyżak Jan 3. Rosiek Stanisław 4. Ciastoń Olga 5. Gwiżdż Genowefa 6. Kołodziej Zofia 7. Stach Józef 8. Gała Józef 9. Zelek Stanisław 10. Pocięcha Kazimierz 11. Tokarz Michał 12. Bukowiec Józef 13. Grzegorzek Michalina 14. Szkodny Stanisław 15. Kasprzycki Józef	Gromadzka Rada Narodowa w Ujanowicach Okręg wyborczy Nr 1 1. Potaczek Jerzy 2. Orzeł Zygmunt 3. Zelek Stanisław 4. Kafilński Stanisław 5. Augustyn Wincenty Okręg wyborczy Nr 2 1. Gołąb Jan 2. Skrzężyna Władysław 3. Nowak Jakub 4. Grzegorzek Stanisław 5. Pajor Ignacy Okręg wyborczy Nr 3 1. Waligóra Adam 2. Krzyżak Jan 3. Pajor Józef 4. Uryga Stanisław 5. Augustyn Jan Gromadzka Rada Narodowa w Wilkowisku Okręg wyborczy Nr 1 1. Toporkiewicz Błażej 2. Limanówka Józef 3. Turkiewicz Tadeusz 4. Papież Józef 5. Duda Franciszek 6. Frys Bronisław 7. Łazarczyk Alojzy 8. Gacal Aleksander Okręg wyborczy Nr 2 1. Skwarczek Zygmunt 2. Piwowarczyk Józef 3. Gacal Bronisław 4. Kokoszka Szymon 5. Burdek Wojciech 6. Burdek Stanisław 7. Zabówka Jan

⁶⁰ Dz. Urz. WRN Kraków, 1955, nr 1, poz. 7-8.

⁶¹ Dz. Urz. WRN Kraków, 1958, nr 3, poz. 12.

Kadencja 1961-1965⁶²

Gromadzkiej Rady Narodowej w Ujanowicach

w okręgu wyborczym Nr 1

1. Nowak Jakub
2. Potaczek Jerzy
3. Cogiel Zofia
4. Zelek Stanisław s. Jana
5. Bukowiec Józef
6. Orzeł Jadwiga

w okręgu wyborczym Nr 2

1. Krzyżak Jan
2. Uryga Stanisław s. Wincentego
3. Walligóra Adam
4. Augustyn Jan
5. Uryga Stanisław s. Józefa
6. Filipek Piotr

w okręgu wyborczym Nr 3

1. Filipek Jan
2. Uryga Stanisław
3. Grzegorzek Aleksander
4. Gołąb Jan
5. Uryga Wincenty
6. Augustyn Aleksander
7. Odronec Aleksander
8. Kuśnierz Emilia
9. Oleksy Anna
10. Rosiek Jan

w okręgu wyborczym Nr 4

1. Stach Władysław
2. Dziędzic Stanisław

3. Mrozowski Stanisław
4. Bukowiec Jan
5. Kęder Alojzy

⁶² Dz. Urz. WRN Kraków, 1961, nr 7, poz. 58.

Kadencja 1965-1969 ⁶³	Kadencja 1969-1972 (1973) ⁶⁴
Gromadzkiej Rady Narodowej w Ujanowicach w okręgu wyborczym Nr 1: 1. Uryga Stanisław 2. Filipek Piotr 3. Grzegorzek Aleksander 4. Rudzki Jan 5. Dziedzic Stanisław 6. Augustyn Jan 7. Krzyżak Jan 8. Zelek Stanisław w okręgu wyborczym Nr 2: 1. Mrozowski Stanisław 2. Dziedzic Stanisław 3. Uryga Stanisław 4. Kęder Apolonia 5. Grzegorzek Tadeusz w okręgu wyborczym Nr 3: 1. Oleksy Franciszek 2. Filipek Jan 3. Kuśnierz Emilia 4. Grzegorzek Józef 5. Rosiek Jan	Gromadzkiej Rady Narodowej w Ujanowicach w okręgu wyborczym Nr 1: 1. Grzegorzek Aleksander 2. Uryga Stanisław 3. Skiba Kazimierz 4. Zelek Stanisław 5. Krzyżak Jan 6. Garbacz Władysław 7. Augustyn Jan 8. Zabrzeński Jan w okręgu wyborczym Nr 2: 1. Mrozowski Stanisław 2. Uryga Stanisław 3. Dziedzic Stanisław 4. Pajor Jan 5. Uryga Józef w okręgu wyborczym Nr 3: 1. Krzyżak Maria 2. Rosiek Jan 3. Kusmierz Emilia 4. Kęder Józef

⁶³ Dz. Urz. WRN Kraków, 1965, nr 10, poz. 90.

⁶⁴ Dz. Urz. WRN Kraków, 1969, nr 7, poz. 91.

GROMADA ŻMIĄCA

Kadencja 1955-1957 ⁶⁵	Kadencja 1958-1961 ⁶⁶
43. Gromada Żmiąca 1. Stach Franciszek 2. Augustyn Jacenty 3. Grzegorzek Aleksander 4. Rosiek Józef 5. Durbas Franciszek 6. Nowak Józef 7. Stach Józef 8. Krzyżak Genowefa 9. Orzeł Michał 10. Orzeł Stanisław 11. Filipowicz Ludwik 12. Augustyn Teresa 13. Orzeł Józefa 14. Czech Piotr 15. Pławewski Stanisław 16. Mrozowska Maria 17. Joniec Ludwika	Gromadzka Rada Narodowa w Żmiącej Okręg wyborczy Nr 1 1. Oleksy Anna 2. Odronec Aleksander 3. Grzegorzek Aleksander 4. Wąs Wincenty 5. Grzegorzek Józef 6. Filipek Jan 7. Augustyn Wincenty 8. Stach Franciszek Okręg wyborczy Nr 2 1. Dziedzic Stanisław 2. Mrozowski Stanisław 3. Keder Alojzy 4. Stach Władysław 5. Bukowiec Jan Okręg wyborczy Nr 3 1. Uryga Stanisław 2. Krzyżak Piotr 3. Uryga Wincenty 4. Zelek Jan 5. Gołąb Jan

Okres gromadzkich rad narodowych to lata 1954-1972. Cechował się częstymi zmianami administracyjnym, szczególnie w pierwszych latach. Jednostki te były zbyt małe, a gromadzkie rady narodowe zbyt słabe finansowo i miały bardzo wąskie kompetencje, mimo stopniowego rozszerzania ich funkcji i tworzenia coraz to większych gromad. Gromady zarządzane były przez miejscowych działaczy społecznych. Niewielu z nich miało większe niż podstawowe wykształcenie. Gromady powstały w okresie stalinowskim i zupełnie nie przystawały do rzeczywistości lat siedemdziesiąty

⁶⁵ Dz. Urz. WRN Kraków, 1955, nr 1, poz. 7-8.

⁶⁶ Dz. Urz. WRN Kraków, 1958, nr 3, poz. 12.

GMINNA RADA NARODOWA LASKOWA 1973-1990

Od 1954 roku istniał podział kraju na miasta, osiedla i gromady. Podział taki nie sprawdził się. Podjęto więc zasadnicze środki zmierzające do zmian. Te sprawy omawiał VI Zjazd PZPR w 1971 roku oraz VI Plenum PZPR w 1972 roku. 29 listopada 1972 roku Sejm uchwalił ustawę o *utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*.⁶⁷ Powrócono do idei gmin- większych i samowystarczalnych jednostek.

Na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie powołano gminę Laskowa. W skład gminy weszły obszary sołectw: Jaworzna, Kamionka Mała, Kobyłczyna, Krosna, Laskowa, Sechna, Strzeszyce, Ujanowice i Żmiąca.⁶⁸

⁶⁷ Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.

⁶⁸ Dz. Urz. WRN Kraków, 1972, nr 18, poz. 268.

- Prusy, Rawalowice, Sadowie, Sulechów, Węgrzynowice, Witkorowice, Wilków, Wola Luborzycka, Wróżeńice, Wyśiołek Luborzycki, Zastów.
- 4) **Koźmice Wielkie** z siedzibą gminnej rady narodowej w Koźmicach Wielkich; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Biełkowice, Byszyce, Gorzków, Jankówka, Janowice, Koźmice Małe, Koźmice Wielkie, Podstolice.
- 5) **Liszek** z siedzibą gminnej rady narodowej w Liszku; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Budzyn, Cholezryn, Chrosna, Czulów, Jeziorzany, Kaszów, Kryspinów, Liszek, Mników, Morawica, Piekary, Rączna, Soleczowice.
- 6) **Michalowice** z siedzibą gminnej rady narodowej w Michałowicach; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Górna Wieś, Kończycze, Koźmierów, Książniczki, Masiomina, Michałowice, Młodziejowice, Pielgrzymowice, Raciborowice, Sieborowice, Stare Więclawice, Stare Zagórzycze, Więclawice Dworskie, Wilczkowice, Wola Więclawska, Zagórzycze Dworskie, Zdzieszowice, Zerwana.
- 7) **Mogilany** z siedzibą gminnej rady narodowej w Mogilanach; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Brzeczyna, Buków, Chorowice, Gaj, Konary, Kulierzów, Libertów, Lusina, Mogilany, Włosz.
- 8) **Podlęże** z siedzibą gminnej rady narodowej w Podlężu; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Ochmanów, Podlęże, Siemiróg, Staniatki, Suchoraba, Zagórze, Zakrzów.
- 9) **Skawina** z siedzibą gminnej rady narodowej w Skawinie; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Borek Szlachecki, Pacimiech, Goluchowice, Grabie, Jaskówce, Jurczyce, Kopanka, Krzęcin, Ochodza, Polanka, Pozowice, Radziszów, Rzożów, Wielkie Drogi, Wola Radziszowska, Zelczyna.
- 10) **Świątniki Górne** z siedzibą gminnej rady narodowej w Świątnikach Górnych; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Ochójno, Olszowice, Rzeszotary, Świątniki Górne, Wrząsowice, Zbydniowice.
- 11) **Wieliczka** z siedzibą gminnej rady narodowej w Wieliczce; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Brzegi, Chorągiewka, Czarnochowice, Dobranowice, Golkowice, Grabie, Grabówki, Grajów, Kokotów, Lednica Górna, Mała Wieś, Mietniów, Pawlikowice, Raciborsko, Rożnowa, Siercza, Strumiany, Sulków, Sygnezów, Siedziejowice, Węgrze Wielkie, Zabawa.
- 12) **Wielka Wieś** z siedzibą gminnej rady narodowej w Wielkiej Wsi; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Biały Kościół, Bębno, Będkowice, Czajowice, Giebułtów, Modlnica, Modlniczka, Prądnik Korzkiewski, Szyce, Tomaszowice, Wielka Wieś, Wierzchowie.
- 13) **Zabierzów** z siedzibą gminnej rady narodowej w Zabierzowie; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Aleksandrowice, Balice, Bolechowice, Brzeziny, Burów, Karniowice, Kleszczów, Kobyłany, Kochanów, Rząska, Szczyglice, Ujazd, Więckowice, Zabierzów, Zelków.
- 14) **Zielonki** z siedzibą gminnej rady narodowej w Zielonkach; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Batowice, Bibice, Bosutów, Brzozówka Korzkiewska, Dziekanowice, Garlica Duchowna, Garlica Murowana, Garliczka, Grębnyce, Januszowice, Korzkiew, Owczary, Pękowice, Przybysławice, Trojanowice, Węgrze, Wola Zachariaszewska, Zielonki.
- § 6. W powiecie limanowskim, województwie krakowskim tworzy się następujące gminy:
- 1) **Dobra** z siedzibą gminnej rady narodowej w Dobrej; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Dobra, Chyszówki, Gruszowice, Jurków, Porąbka, Pótrzezki, Przenosza, Skrzydłna, Stróża, Wilczyce, Wola Skrzydłowska.
 - 2) **Jodłownik** z siedzibą gminnej rady narodowej w Jodłowniku; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Góra Jana, Janowice, Jodłownik, Kostrza, Lasocice, Mastów, Pogorzany, Sadek, Słupia, Szczyrzy, Szyk, Wilkowisko.
 - 3) **Kamienica** z siedzibą gminnej rady narodowej w Kamienicy; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zasadne, Zbudza.
 - 4) **Laskowa** z siedzibą gminnej rady narodowej w Laskowej; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Jaworzna, Kamionka Mała, Kobyliczyna, Krosna, Laskowa, Sechna, Strzeszyce, Ujanowice, Zmłaca.
 - 5) **Limanowa** z siedzibą gminnej rady narodowej w Limanowej; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Kanina, Kłodno, Lipowa, Męcina, Mordarka, Pisarzowa, Sikielczyna, Stara Wieś, Wysokie.
 - 6) **Łososina Górna** z siedzibą gminnej rady narodowej w Łososinie Górnej; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bałazówka, Kisielówka, Koszary, Łososina Górna, Makowica, Młynne, Nowe Rybie, Pasierbiec, Rupniów, Sowliny, Stare Rybie, Walowa Góra.
 - 7) **Łukowica** z siedzibą gminnej rady narodowej w Łukowicy; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Jadamwola, Jastrzębie, Łukowica, Młynczyńska, Owieczka, Przyszowa, Rostoka, Stronie, Świdnik.
 - 8) **Mszana Dolna** z siedzibą gminnej rady narodowej w Mszanie Dolnej; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Gliśno, Kasina Wielka, Kasinka Mała, Lubomierz, Łętowe, Łostówka, Mszana Górna, Olszówka, Raba Niżna.
 - 9) **Niedźwiedź** z siedzibą gminnej rady narodowej w Niedźwiedziu; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Konina, Niedźwiedź, Podobin, Poręba Wielka.
 - 10) **Tymbark** z siedzibą gminnej rady narodowej w Tymbarku; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Piekietko, Podlepień, Słupnice, Tymbark, Zamieście, Zawadka.
- § 7. W powiecie miechowskim, województwie krakowskim tworzy się następujące gminy:
- 1) **Charsznica** z siedzibą gminnej rady narodowej w Charsznicy; w skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

W nowym ustroju gminnym oddzielono funkcje stanowiące od wykonawczych. Organem uchwałodawczym była gminna rada narodowa. Rada spośród swego grona wybierała prezydium i komisje. Przewodniczącym rady zostawał zwyczajowo pierwszy sekretarz gminnego komitetu PZPR. Przewodniczący GRN, jego zastępcy i szefowie komisji tworzyli prezydium gminnej rady narodowej. Na sesjach prezydium omawiano kwestie organizacyjne GRN ale też podejmowano uchwały na przykład o zatwierdzeniu sołtysów.⁶⁹

Obsługą administracyjną i kancelaryjną gminnej rady narodowej i jej organów zajmował się inspektor d/s rady narodowej i biuro rady. Inspektor służbowo podlegał przewodniczącemu, a zatrudniony i finansowany był przez Naczelnika.

Do zadań rady narodowej gminy należało uchwalanie rocznych i wieloletnich planów społeczno-gospodarczych rozwoju gminy oraz koordynowanie i kontrolowanie ich wykonania, uchwalanie budżetu na rok przyszły i kontrola jego wykonania, dysponowanie środkami funduszy celowych niezwiązanych bezpośrednio z budżetem, uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego terenu gminy.

Rada narodowa funkcjonowała w oparciu o uchwalony przez siebie regulamin. Obradowała na sesjach, na których podejmowała uchwały, które jako organ wykonawczy realizował naczelnik gminy.

Organami rady były: prezydium, komisje, a także Gminny Komitet Kontroli Społecznej, powołany na mocy ustawy z dnia 26 maja 1978 roku o zmianie ustawy o radach narodowych. Na czele prezydium (w skład którego wchodził: przewodniczący, zastępcy oraz szefowie komisji gminnych), stał przewodniczący. Od 1974 roku przewodniczącym obligatoryjnie był I-szy sekretarz miejscowego komitetu PZPR. W niektórych gminach nawet nie przeprowadzano głosowania na forum rady tylko przez aklamację zatwierdzano przewodniczącego po zmianach personalnych w miejscowym Komitecie PZPR. Trzeba dodać, że sekretarze partyjni często byli przenoszani z gminy do gminy, co wiązało się ze zmianami w prezydium.

Powołano urząd gminy, jako terenowy organ administracji państwowej do wykonywania zadań naczelnika gminy. Naczelnik gminy był powoływany i odwoływany przez wojewodę. Gminna rada narodowa mogła tylko wyrażać niewiążącą opinię o kandydaturze. Naczelnicy rzadko pochodzili z terenu gminy, chociaż często bywali związani z władzami powiatowymi. Byli to w większości ludzie z wyższym wykształceniem mający często doświadczenie z administracją. W urzędach gmin zatrudniano osoby mające przynajmniej średnie wykształcenie lub będące w trakcie uzupełniania wykształcenia. Była to zupełna nowość w administracji lokalnej, sprzyjająca profesjonalizacji administracji.

Ustanowienie gmin w 1973 roku było przyznaniem się do porażki funkcjonowania gromadzkich rad narodowych. Powstały gminy, często prawie w dawnych granicach. Ustanowiono jednoosobowy organ wykonawczy przypominający dawnego wójta.

Urząd Gminy Laskowa rozpoczął pracę 1 stycznia 1973 roku na mocy ustawy z 29 listopada 1972 roku *O utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*⁷⁰. Urząd

⁶⁹ Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.

⁷⁰ Tamże.

funkcjonował w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. „w sprawie zakresu działania naczelnika gminy, organizacji i zadań urzędu gminy oraz niektórych spraw pracowniczych”⁷¹.

Urząd gminy zasadniczo dzielił się na trzy części: Biuro Urzędu, Gminną Służbę Rolną i Urząd Stanu Cywilnego. Urząd gminy podzielony był na referaty kierowane przez sekretarza Biura Urzędu Gminy. Ważną pozycję zajmował główny księgowy urzędu gminy.

Gminna Służba Rolna (GSR) kierowana była przez kierownika. GSR tworzył zespół kilku ludzi sprawujący nadzór nad rolnictwem w gminie i organizujący jego sprawy. W latach osiemdziesiątych GSR zostały przekształcone w referaty rolnictwa.

W ramach Urzędu Gminy funkcjonował Urząd Stanu Cywilnego na czele z kierownikiem.

Gminnej Radzie Narodowej podlegały wszelkie instytucje gospodarcze i państwowe na terenie gminy (np. GS SCh i posterunki MO). Miały one obowiązek składania sprawozdań. Gminy stały się z zamierzenia okręgiem samowystarczalnym dla wsi. Na jego terenie działała Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, zbiorcza szkoła gminna, biblioteka gminna, gminny ośrodek zdrowia, spółdzielnia kółek rolniczych itp.

Ważne funkcje w środowisku wiejskim pełniły gminne spółdzielnie. *Gminne Spółdzielnie Samopomoc Chłopska są dominującą formą obrotu towarowego na wsi. Prowadzą one skup wszelkich artykułów rolniczych i zaopatrują wieś w artykuły potrzebne do produkcji rolnej oraz do konsumpcji. GS spełniają w imieniu państwa i zgodnie z ogólnospołecznym interesem funkcje organizatora rynku wiejskiego.*⁷² Gminne spółdzielnie spełniały zatem wiele funkcji. Zaopatrywały wieś we wszelkie potrzebne towary (od żywności po węgiel i materiały budowlane) i skupowały płody rolne od rolników. GS-y świadczyły też usługi np. transportowe, prowadziły działalność wytwórczą (wytwórnice wód gazowych, masarnie, piekarnie). Zajmowały się także działalnością kulturalną prowadząc Kluby Rolnika. Na czele GS-u stał prezes, zarząd oraz Walne Zgromadzenie członków spółdzielni.

Nadal funkcjonowały kółka rolnicze. W połowie lat siedemdziesiątych nastąpiła komasacja kółek i tworzone Spółdzielnie Kółek Rolniczych – SKR-y. Według ówczesnej definicji: *Celem działalności kółek rolniczych jest niesienie gospodarstwu chłopskiemu różnorodnej pomocy produkcyjnej, remontowanie maszyn, świadczenie usług budowlanych, rozwijanie wiedzy rolniczej, a także prowadzenie wielostronnej działalności społeczno-kulturalnej. Ponadto gminne SKR mają obowiązek prowadzenia własnej produkcji rolnej na obszarach przejmowanych od chłopów, którzy przechodząc na rentę lub emeryturę nie mają w rodzinie nikogo, komu mogliby przekazać gospodarstwo.*⁷³

Władze stawiały na rozwój kół gospodyń wiejskich. *Działalność kół gospodyń wiejskich dotyczy przede wszystkim spraw związanych z racjonalnym prowadzeniem gospodarstwa domowego, żywieniem rodziny, zdrowia i higieny, urządzenia mieszkań,*

⁷¹ Dz.U. 1972 nr 49, poz.315.

⁷² Dyżma Gałaj, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978, s. 25.

⁷³ Tamże, s. 24.

*wychowania dzieci i opieki nad nimi, uczestnictwa ludności wiejskiej w życiu kulturalnym itp.*⁷⁴

Powołanie gmin w tamtym okresie było całkiem dobrym posunięciem na miarę ustroju. Powstały większe jednostki terytorialne, które w ramach swego okręgu spełniały większość funkcji administracyjnych, gospodarczych i socjalnych ludności.

Z początkiem czerwca 1975 roku weszła w życie reforma administracji ustanawiająca dwustopniowy podział (zamiast trzystopniowego). Zlikwidowano powiaty, tworząc jednocześnie nowe, mniejsze województwa (zamiast 17 województw – 49).

Gmina Laskowa weszła w skład województwa nowosądeckiego.⁷⁵

Wybory do gminnych rad narodowych przeprowadzono po raz pierwszy w dniu 9 grudnia 1973 roku (Przez kilka miesięcy, od stycznia do listopada 1973, w gminnych radach zasiadali radni wybrani jeszcze w 1969 roku.) Kolejne wybory organizowano w dniu 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 i 19 czerwca 1988 roku. Wybory także przeprowadzano w atmosferze powszechnej mobilizacji, a wyniki i frekwencja zawsze zbliżały się do 100% (z wyjątkiem ostatnich wyborów).

Lata siedemdziesiąte był to okres entuzjazmu i zmian. Polska wieś odczuła to poprzez zniesienie przez władze uciążliwych obowiązkowych dostaw. Rolników objęto bezpłatnymi ubezpieczeniami społecznymi. Sklepy były nieco lepiej zaopatrzone. Władze sprzyjały młodym prężnym rolnikom, którzy mogli nawet kupić maszyny rolnicze takie jak traktor. Powstało wiele nowych murowanych domów i budynków gospodarczych.

Mimo to już w połowie lat siedemdziesiątych zaczęły się pojawiać symptomy kryzysu gospodarczego.

W latach 1979-1980 kryzys państwa pogłębiał się. Do tego dochodziły klęski żywiołowe (ostra zima 1978/1979, mokre lato 1980). Sposobem na przezwycięzenie kryzysu było powołanie Komisji Kontroli Społecznych w każdej gminie w sierpniu 1978 roku.⁷⁶ Tropiły one nieprawidłowości w dystrybucji dóbr.

Latem 1980 roku wiele zakładów pracy rozpoczęło strajki. Doprowadziło to do zalegalizowania ruchu „Solidarności”. Był to ciekawy okres w dziejach polskiej wsi. W sklepach niewiele można było kupić ale wiele się zmieniało w kwestiach politycznych. Na przełomie 1980 i 1981 roku masowo podawali się do dymisji przewodniczący gminnych rad narodowych, którzy zajmowali też wysokie funkcje partyjne. Nowymi przewodniczącymi zostawali działacze społeczni cieszący się dużym zaufaniem społeczności wiejskiej.

W dniu 19 marca 1981 roku Rada Państwa podjęła uchwałę w sprawie umacniania roli samorządu mieszkańców wsi w ramach istniejących przepisów o radach narodowych. Zebrania wiejskie od tej pory mogły uchylać projekty uchwał, którymi musiała się zająć gminna rada narodowa. Zebrania zyskały inicjatywę uchwałodawczą. Zebrania wiejskie mogły wybierać rady sołeckie. Funkcja sołtysa została wzmocniona poprzez prawo do uczestniczenia w sesjach GRN z głosem doradczym. Sołtys mógł zawierać umowy w imieniu zebrania wiejskiego, co do udostępnienia obiektów sołectwa⁷⁷.

⁷⁴ Tamże, s. 25.

⁷⁵ Dz. U. 1975 nr 17 poz. 92.

⁷⁶ Dz.U. 1978 nr 14 poz. 61.

⁷⁷ Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 55.

Jesienią 1981 roku w gminach pojawiło się wojsko – terenowe grupy operacyjne. Oficjalnie miały one „udzielać pomocy terenowym organom administracji państwowej w realizacji zadań społecznych, gospodarczych i obronnych, a także współdziałanie z różnymi rodzajami samorządów i organizacji społecznych działających w środowisku wiejskim”⁷⁸. Przygotowywały one jednak grunt pod wprowadzenie stanu wojennego. Wojskowi tropili nieprawidłowości w gminach. Sporo ich wykryli ale najpierw należałoby zmienić cały ustrój, aby poprawić zaopatrzenie.

13 grudnia 1981 roku do urzędów wkroczyło wojsko. Gminne rady narodowe i zebrania wiejskie miały zakaz zgromadzeń. W urzędach gmin urzędowanie rozpoczęli komendanci terenowych grup operacyjnych. Naczelnicy musieli respektować decyzje komendantów.

Władzę odzyskała partia. W ciężkiej sytuacji pozostawali przewodniczący gminnych rad narodowych wybrani na przełomie 1980 i 1981 roku. Cieszyli się oni pewnym autorytetem i nie zawsze chcieli się podporządkować władzom wojskowym i partyjnym.

Jesienią 1982 roku władze zainicjowały powstawanie Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON).

W 1982 roku powinny były się odbyć wybory do rad narodowych, lecz z uwagi na stan wojenny wybory przełożono na rok 1984.

W początkach lat osiemdziesiątych władze postanowiły zreorganizować administrację wiejską. Ustawa z 20 lipca 1983 roku o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego na nowo powołała samorząd terytorialny.⁷⁹ Nie był to samorząd w pełni tego słowa znaczeniu. Przepisy były dość mętne i różnie je interpretowano. Był to jednak pierwszy tak odważny krok władz państwowych. Samorząd wiejski otrzymał prawo do dysponowania własnymi funduszami, ale nie uzyskał osobowości prawnej. Zebrania wiejskie mogły decydować o sprawach lokalnych. Powoływały sołtysa i radę sołecką, jako organy wykonawcze. Na czele rady mógł stanąć przewodniczący rady sołeckiej. Mógł nią także kierować sołtys. Główną osobą reprezentującą samorząd wiejski stawał się przewodniczący rady sołeckiej. Prawo zwoływania zebrań wiejskich przysługiwało radzie sołeckiej na wniosek 1/5 pełnoletnich mieszkańców sołectwa. Sołectwo mogło uchwalić swój statut i powoływać komisje. Nadzór na samorządem wiejskim sprawowała rada narodowa i naczelnik. Nowe przepisy zobligowały naczelnika gminy i GRN do respektowania uchwał zebrań wiejskich. Sprawy dotyczące danej społeczności musiały być z nią uzgadniane. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, kolejne w 1988 roku.

⁷⁸ Tamże, s. 48.

⁷⁹ Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185

USTAWA

z dnia 20 lipca 1983 r.

o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego.

W celu utrwalenia socjalistycznego ludowładztwa i umacniania terenowych organów władzy i administracji państwowej oraz zapewnienia powszechnego udziału mieszkańców miast i wsi we współzrządzeniu i współodpowiedzialności za sprawy kraju, mając na uwadze, że system rad narodowych i samorządu terytorialnego stanowi szczególnie ważną płaszczyznę wszechstronnego współdziałania przewodniej siły politycznej w budowie socjalizmu — Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym, oraz działanie zespolonych w Patriotycznym Ruchu Odrodzenia Narodowego wszystkich sił społecznych i obywateli kierujących się konstytucyjnymi zasadami ustrojowymi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stanowi się, co następuje:

Rozdział I

Przepisy ogólne.

Art. 1. Rady narodowe jako przedstawicielskie organy władzy państwowej i podstawowe organy samorządu społecznego są zarazem organami samorządu terytorialnego ludności w gminach, miastach, dzielnicach miast i województwach; urzeczywistniają władzę ludu pracującego miast i wsi, umacniają i rozwijają jego zdobycze, uczestniczą w postępowej przebudowie społeczeństwa; strzegą podstaw socjalistycznego państwa oraz praworządności ludowej.

Art. 2. 1. Rady narodowe wybierane są w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym na okres lat czterech licząc od dnia wyborów. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów określa odrębna ustawa.

2. Wybory do rad narodowych zarządza Rada Państwa.

Art. 3. 1. Rady narodowe uczestniczą w kształtowaniu i realizacji polityki państwa; kierują całokształtem społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju na swoim terenie, wpływają na działalność wszystkich jednostek administracji i gospodarki oraz sprawują nad nimi kontrolę stosownie do przepisów niniejszej ustawy; działają na

rzecz zaspokajania potrzeb ludności, ochrony i wykorzystania zasobów gospodarczych i wartości kulturalnych terenu; urzeczywistniają zadania samorządu terytorialnego w jednostkach podziału terytorialnego państwa.

2. W jednostkach osiedleńczych, wyodrębnionych w ramach podstawowych jednostek terytorialnych, zadania samorządu terytorialnego realizowane są przez samorząd mieszkańców miast i wsi i jego organy.

3. Rady narodowe wraz z samorządem mieszkańców miast i wsi tworzą system samorządu terytorialnego.

4. Organy samorządu terytorialnego są właściwe do podejmowania wszelkich działań organizatorskich i gospodarczych zgodnie z zasadami uregulowanymi w niniejszej ustawie.

5. Samodzielność działania organów samorządu terytorialnego w zakresie określonym niniejszą ustawą pozostaje pod pieczę Sejmu oraz chroniona jest przez nadzór Rady Państwa.

Art. 4. Rady narodowe prowadzą samodzielnie — na zasadach określanych ustawami — działalność na rzecz zaspokajania potrzeb ludności oraz rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego terenu, w szczególności poprzez:

- 1) planowanie społeczno-gospodarcze i przestrzenne na danym terenie w formie rzeczowej i finansowej oraz organizowanie wykonania planów w tym zakresie,
- 2) powoływanie przedsiębiorstw i zakładów dla wykonania zadań służących potrzebom ludności,
- 3) wytyczanie kierunków i kontrolowanie pracy terenowych organów administracji państwowej,
- 4) pobudzanie aktywności obywatelskiej służącej wszechstronnemu rozwojowi terenu oraz wykorzystaniu miejscowych zasobów i rezerw,
- 5) inicjowanie i koordynowanie działań związanych z rozwojem terenu i zaspokajaniem potrzeb ludności.

Art. 5. 1. Rady narodowe wykonują swoje zadania i kompetencje na sesjach oraz za pośrednictwem swoich organów.

2. Organami rad narodowych są ich prezydium i komisje.

Fragment ustawy o radach narodowych i samorządzie terytorialnym z 20 lipca 1983 roku (Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185).

Nowa ustawa o radach narodowych i samorządzie wiejskim zwiększyła uprawnienia rad narodowych wobec naczelników. Od tej pory to gminna rada narodowa w porozumieniu z wojewodą wybierała swojego naczelnika.

Mimo pozorowanych i prawdziwych prób naprawienia sytuacji gospodarczej kraju kryzys się pogłębiał. Władza traciła autorytet. W dniu 19 czerwca 1988 roku przeprowadzono ostatnie wybory do rad narodowych w Polsce. Ogłoszono po raz pierwszy prawdziwe wyniki o frekwencji, które były bardzo niskie.

Zmiany zapoczątkowane w 1989 roku doprowadziły do uchwalenia nowej ustawy o samorządzie gminnym, który nadał samorządność dotychczas istniejącym gminom. Z końcem kwietnia 1990 roku zakończyła się, przed terminem, kadencja rad narodowych.

SPIS RADNYCH GMINNYCH 1973-1990 (na podstawie protokołów wyborczych)

Kadencja 1973-1977	Kadencja 1978-1984
Gminnej Rady Narodowej w Łaskowej w okręgu wyborczym Nr 1: 1. Czech Józef Stanisław 2. Pławecki Józef 3. Pytel Michał 4. Pławecka Anna 5. Puch Michał w okręgu wyborczym Nr 2: 1. Ficoń Augustyn 2. Greń Maria 3. Wiktorek Gustaw 4. Trzupek Józef w okręgu wyborczym Nr 3: 1. Orzeł Stanisław 2. Bukowiec Piotr 3. Olszewski Michał 4. Kocoń Władysław w okręgu wyborczym Nr 4: 1. Pławecki Aleksander 2. Wąs Kazimiera w okręgu wyborczym Nr 5: 1. Uryga Stanisław 2. Stach Michał 3. Rudzka Maria 4. Zelek Wincenty 5. Uryga Jan w okręgu wyborczym Nr 6: 1. Uryga Wincenty 2. Orzeł Józef 3. Jonik Michał w okręgu wyborczym Nr 7: 1. Krzyżak Maria 2. Gołąb Stanisław 3. Król Maria	Okręg wyborczy nr 1 1. Golonka Kazimierz 2. Ficoń Augustyn 3. Jelonek Stanisław Okręg wyborczy nr 2 1. Pytel Michał 2. Puch Michał 3. Karteczka Teresa Okręg wyborczy nr 3 1. Babroń Stanisław 2. Orzeł Stanisław 3. Bukowiec Piotr 4. Pławecki Aleksander 5. Marcisz Barbara Okręg wyborczy nr 4 1. Greń Maria 2. Augustyn Stanisława 3. Uryga Wincenty 4. Kęder Alojzy 5. Stach Stanisław Okręg wyborczy nr 5 1. Rudzka Maria 2. Grzegorzek Stanisława 3. Uryga Stanisław 4. Stach Michał

Kadencja 1984-1988 ⁸⁰	Kadencja 1988-1990
GMINNA RADA NARODOWA W LASKOWEJ Okręg wyborczy nr 1 1. Greń Maria 2. Ficoń Augustyn 3. Orzeł Czesław Okręg wyborczy nr 2 1. Woźniak Maria 2. Adameczyk Antoni 3. Orzeł Ryszard 4. Michura Jerzy Okręg wyborczy nr 3 1. Tokarz Zofia 2. Orzeł Stanisław 3. Młynarczyk Jan 4. Dadał Piotr 5. Filipek Stanisław 6. Gawron Stanisław Okręg wyborczy nr 4 1. Oleksy Halina 2. Kęder Józef 3. Augustyn Stanisława 4. Kęder Alojzy 5. Orzeł Stanisław 6. Stach Józef Okręg wyborczy nr 5 1. Grzegorzek Aleksander 2. Rudzka Maria 3. Babroń Stanisław 4. Filipek Michał	Fiejtek Fryderyk, Jelonek Stanisław, Dadał Piotr, Orzeł Stanisław, Orzeł Irena, Pajor Piotr, Grzegorzek Aleksander, Rudzka Maria, Gołąb Jan, Kęder Józef, Ważniak Maria⁸¹ Matras Aleksander, Greń Maria, Ptaszek Stanisław, Stankiewicz Mieczysław, Guzik Adam, Wątroba Tadeusz, Pławecki Józef, Augustyn Stanisława, Oleksy Halina⁸²

⁸⁰ Dz. Urz. Województwa Nowosądeckiego, 1984, nr 1, poz. 1.

⁸¹ Tak jest w oryginale, być może powinno być Woźniak.

⁸² Dz. Urz. Województwa Nowosądeckiego, 1988, nr 14, poz. 88.

WSPÓŁCZESNA GMINA LASKOWA

W dniu 27 maja 1990 roku weszła w życie nowa ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku.⁸³ Tego dnia przeprowadzono pierwsze wybory do rad gminnych.

Ustawa nadała samorząd i osobowość prawną gminom. Funkcję uchwałodawczą stanowi rada gminy wybierana w wyborach powszechnych. Organem wykonawczym był początkowo zarząd gminy na czele z wójtem wybierany przez radę gminy. Od 2002 roku organem wykonawczym w gminie jest jednoosobowo wójt wybierany przez mieszkańców gminy w bezpośrednich wyborach.

Pierwsza kadencja rad gminnych (1990-1994) była okresem wielu, niekiedy dość burzliwych i zaskakujących zmian. Wszyscy uczyli się demokracji lokalnej.

Wybory do rad gminnych przeprowadzano 19 czerwca 1994 roku (kadencja 1994-1998), 11 października 1998 (kadencja 1998-2002), 27 października 2002 (kadencja 2002-2006, tego dnia po raz pierwszy wybierano bezpośrednio wójtów gmin), 12 listopada 2006 (kadencja 2006-2010) oraz 21 listopada 2010 roku (obecna kadencja 2010-2014).

Współczesna Gmina Laskowa liczy ponad 7 tysięcy mieszkańców i posiada obszar 72,82 km². W skład gminy wchodzi 9 sołectw: Jaworzna, Kamionka Mała, Kobyłczyna, Krosna, Laskowa, Sechna, Strzeszyce, Ujanowice i Żmiąca.

Wójtem Gminy jest Pani Stanisława Niebylska.

⁸³ Dziennik Ustaw z 1990 roku, nr 16, poz. 95.

ANEKS 1

Władze Gminy Laskowa 1990-2014

Kadencja 1990 – 1994

Zarząd Gminy:

1. Kazimiera Augustyn – Wójt Gminy
2. Uryga Józef – Z-ca Wójta

członkowie:

3. Mordarski Zbigniew
4. Ptaszek Stanisław
5. Załupski Adam – do 30.04.1991 r.
6. Uryga Walenty – do 30.04.1991 r.
7. Waligóra Piotr – od 30.04.1991 r.
8. Bukowiec Ignacy – od 30.04.1991 r.

Rada Gminy:

1. Bakalarz Tadeusz – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
2. Bukowiec Ignacy
3. Chochliński Czesław
4. Garbacz Ryszard
5. Garbacz Stanisław
6. Kołodziej Józef
7. Luksa Stanisław
8. Mordarski Zbigniew
9. Nowak Stanisław
10. Paszyński Władysław – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
11. Ptaszek Stanisław
12. Rosiek Marian – Przewodniczący Rady Gminy
13. Staszak Stanisław
14. Uryga Walenty
15. Waligóra Piotr
16. Załupski Adam
17. Zelek Bronisław
18. Zelek Tadeusz

Kadencja 1994 – 1998

Zarząd Gminy:

1. Kazimiera Augustyn – Wójt Gminy
2. Pytel Michał – Z-ca Wójta

członkowie:

3. Jędrzejek Krzysztof
4. Król Józef
5. Ryś Teresa
6. Uryga Stanisław – do 15.02.1996 r.
7. Orzeł Józef - od 15.03.1996 r.

Rada Gminy:

1. Bukowiec Ignacy
2. Bukowiec Zofia – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
3. Jędrzejek Krzysztof
4. Kiławiec Antoni
5. Król Józef
6. Michałowski Krzysztof
7. Oleksy Stanisława
8. Orzeł Józef
9. Pajor Stanisława
10. Przechrzta Elżbieta
11. Pytel Michał – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy do 15.02.1996 r.
12. Rokicińska Maria
13. Ryś Teresa
14. Stach Kazimierz
15. Uryga Stanisław – Przewodniczący Rady Gminy
16. Uryga Tadeusz
17. Waligóra Piotr
18. Wiktorek Stanisław

Kadencja 1998 – 2002

Zarząd Gminy:

1. Marian Hebda – Wójt Gminy
2. Liptak Jan – Z-ca Wójta – do 29.09.2000 r.
3. Stach Jan – Z-ca Wójta – od 06.11.2000 r.

członkowie:

4. Bukowiec Zofia – zrezygnowała X 2000 r.
5. Stach Piotr – zrezygnował XII 2000 r.
6. Kocoń Halina
7. Rosiek Marian
8. Pajor Adam- od 6.11.2000 r.
9. Krzyżak Maria – od 30.01.2001 r.

Rada Gminy:

1. Bukowiec Zofia
2. Guzik Adam
3. Jędrzejek Krzysztof – Przewodniczący Rady Gminy
4. Kocoń Halina
5. Kogutowicz Roman
6. Liptak Jan – do 29.09.2000 r.
7. Krzyżak Maria
8. Oleksy Stanisław
9. Pajor Adam
10. Pajor Józef
11. Pajor Stanisław
12. Paszyński Władysław – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
13. Rosiek Marian
14. Rosiek Piotr
15. Stach Jan
16. Stach Piotr
17. Uryga Stanisław
18. Waligóra Piotr
19. Zelek Czesław

Kadencja 2002 – 2006

Wójt Gminy – Marian Hebda

Rada Gminy:

1. Bukowiec Zofia
2. Daniel Jacek
3. Gawron Stanisław
4. Grzegorzek Jolanta
5. Jędrzejek Krzysztof – Przewodniczący Rady Gminy
6. Kogutowicz Roman
7. Kołodziej Ryszard
8. Nowak Grzegorz – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
9. Orzeł Kazimierz
10. Stankiewicz Mieczysław
11. Uryga Stanisław
12. Waligóra Piotr
13. Zelek Tadeusz
14. Przechrzta Adam – do 25.04.2003 r.
15. Stanisławczyk Czesław – do 25.04.2003 r.
16. Pajor Józef – od 20.07.2003 r.
17. Zelek Stanisław – od 20.07.2003 r.

Kadencja 2006 – 2010

Wójt Gminy – Stanisława Niebylska

Rada Gminy:

1. Błaż Maciej
2. Bukowiec Zofia
3. Grzegorzek Grzegorzek
4. Kogutowicz Roman
5. Krzyżak Józef – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy od 30.08.2007 r.
6. Krzyżak Maria
7. Michura Paweł
8. Pajor Ewa
9. Pławecki Józef
10. Sajdak Krzysztof
11. Stach Józef
12. Stach Piotr – Przewodniczący Rady Gminy
13. Stańdo Karol – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
14. Zelek Czesław
15. Zelek Stanisław

Kadencja 2010-2014

Wójt Gminy – Stanisława Niebylska

Rada Gminy:

1. Bukowiec Wincenty
2. Czech Krzysztof
3. Grzegorzek Grzegorz Jan- Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
4. Grzegorzek Grzegorz Piotr
5. Kogutowicz Roman
6. Pajor Ewa – Przewodniczący Rady Gminy
7. Piegza Stanisław
8. Puch Tomasz
9. Rosiek Jerzy
10. Rosiek Stanisław
11. Sajdak Krzysztof
12. Szkarłat Stanisław
13. Uryga Maria
14. Zabrzeńska Elżbieta- Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy
15. Zelek Stanisław

ANEKS 2

Miejscowość	Przynależność administracyjna
Jaworzna	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1957 do gromady Kamionka Mała, w latach 1958-1972 do gromady Laskowa, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Kamionka Mała	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1957 do gromady Kamionka Mała, w latach 1958-1972 do gromady Laskowa, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Kobyłczyna	Do 1931 roku do samodzielna gmina, w latach 1931-1934 do gminy Ujanowice, w latach 1934-1954 do gminy zbiorowej Ujanowice, w latach 1954-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Krosna	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1959 do gromady Żmiąca, w latach 1960-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Laskowa	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1972 do gromady Laskowa, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Sechna	Do 1931 roku samodzielna gmina, w latach 1931-1934 do gminy Ujanowice, w latach 1934-1954 do zbiorowej gminy Ujanowice, w latach 1954-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Strzeszyce	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1959 do gromady Żmiąca, w latach 1960-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Ujanowice	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.
Żmiąca	Do 1934 roku samodzielna gmina, w latach 1934-1954 do gminy Ujanowice, w latach 1954-1959 do gromady Żmiąca, w latach 1960-1972 do gromady Ujanowice, od 1973 roku do gminy Laskowa.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Dzienniku Urzędowe Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, 1954-1972.
Dzienniki Ustaw (Dziennik Ustaw Państwa Polskiego), 1918-1998
Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947.
Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925.
Krakowski Dziennik Wojewódzki 1934.
Wykaz gromad PRL według stanu z 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952.

OPRACOWANIA

Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977.
Gałąj Dyżma, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978
Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990.
Grodziski S., *Studia Galicyjskie rozprawy i przyczynki do historii ustroju Galicji*, Kraków 2007.
Kallas M., *Historia Ustroju Polski*, Warszawa 2001.
Koneczny F., *Dzieje Administracji w Polsce*, Wilno 1924
Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II i PRL*, Warszawa 1995.
Pazdro Zbigniew, *Przemiany ustrojowe samorządu terytorialnego na obszarze byłej Galicji (1918-1939)*, Lwów 1939.
Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902.

Spis treści

WSTĘP.....	2
GMINY JEDNOSTKOWE W POCZĄTKACH XX WIEKU ORAZ W II RZECZPOSPOLITEJ.....	3
II WOJNA ŚWIATOWA	20
GMINNA RADA NARODOWA UJANOWICE 1945-1954.....	24
GROMADZKIE RADY NARODOWE	29
GROMADA KAMIONKA MAŁA 1954-1957	33
GROMADA LASKOWA 1954-1972	33
GROMADA UJANOWICE 1954-1972.....	33
GROMADA ŻMIĄCA 1954-1959	34
GMINNA RADA NARODOWA LASKOWA 1973-1990	44
WSPÓŁCZESNA GMINA LASKOWA	54
ANEKS 1.....	55
ANEKS 2.....	59
BIBLIOGRAFIA.....	60